

אוצר פניני גאוני הדורות והתסידות

שנה: (תשס"ו)

מאמרים נבחרים משכונת המדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
כמתכם ומלשונם מותר הספרים הקדושים

נה

זתר המבאר
הקתר והמבד

מחוצאת ושיבת "אביר ועקב"
מוסדות "אור מאיר שנתח" נהרד
על שם ב"ק אדמו"ר רבי מאיר אביהעירא זי"א

מקהודרת במ"א

אזר בתהלת הת"ך בהפעג קדך!

נ"ך מקראות מוקרות

25 מנבים מוקרות נופים

אוד האולה לשרך לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

נח

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

שמעתי מאבי אדוני ז"ל ששמע מאביו ז"ל שאמר בשם
הבעל שם טוב הקדוש זצוקל"ה שכל ימי השנה המה רק
השקמה לימים הקדושים. ופרש הפנה, שכל יום מימי השנה
יש בו קדשת המועדים, וכאשר השם יתברך עוזר לאדם והוא
מקדש את עצמו בימים הקדושים ובמועדים, הוא יכול להרגיש
בכל יום קדשת היומי דאורייתא ויומי דרבנן

(מהרי"ד מבעלזא)

אוצר פניני החסידות

- א **דברי שמואל** | תכת נח' - התאחדות היהודים הכשרים באהבה ואהנה העצה להנצל ממבול רוחני
- א **מאמר יחזקאל** | בית החסידים הוא כתבת נח | רמז נאה בשלשת קומות התבה
- ב **עשרת ישראל** | ביאת נח אל התבה רמז לתפלה בהתלהבות פרמ"ח איברים וכל החושים
- ג **באר משה** | כפאשר לומדים תורה בדחילו ורחימו רק אז עולים הדבורים לשמים | מעשה מהבעל שם טוב זי"עא
- ג **מחשף הגלן** | סימן שתורתו לשמה כשדבריו נשמעים ומקבלים
- ד **דברי ישראל** | ראשית עסק התורה הוא יראת שמים
- ד **משמרת איתמר** | על ידי שמקבל ענינו באהבה מסתלקים היסורים ממנו
- ה **אור המאיר** | זופר לבו מקל רע פני שישרה הקב"ה בתוכו
- ה **נעם אלימלך** | על אף שקשה לאדם לקנס לקדשה ידחק עצמו עד שיתקמו עליו מן השמים
- ו **תורה אור** | 72מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה - טרדות הפרנסה ומחשבות שעניני עולם הזה לא יוכלו לכבות את האהבה המסתרת
- ו **יש בכל נפש מישראל**
- ט **מאמר מרדכי** | נח לא הנה מאמין שלא יחזרו בתשובה
- י **חדושי הרי"ם** | משנת ת"ר לאלף הששי מועילה כפירה גם לחטאים שאינא בזרה הקדוש שאין עליהם תשובה
- י **דברי יואל** | דברי הזהר הקדוש שבשנת ת"ר יפתחו שערי החקמה
- יא **תפארת שלמה** | יש למהר לשוב בתשובה קדם שתבוא הגאולה
- יא **בית אברהם** | מי שאינו חזק בדתו בתשובה סופו שלחלוחית הקדשה שבו מתנפשת | משל מהחיה הנקראת ביבער
- יב **מאמר יחזקאל** | רק המוכן למסר נפשו עבור חברו רשאי לטובתו
- יב **בן ביתי** | מעלתה הנשגבת של אהבת רעים המסגלת להמתיק הדינים איש מעל רעהו
- יב **צמח צדיק** | דבר תורה שנתגלה בחלום בבאור הפסוק על דרך העבודה
- יג **י"ט לב** | על האדם לשמר את התעוררות הנימים הנוראים
- יג **פתוחי חותם** | יצר הרע מונע את האדם מן התשובה
- יג **פתוחי חותם** | לשון הרע מטיל שנאה בין רעים אהובים
- יד **פתוחי חותם** | עברה קלה גוררת עברה חמורה
- יד **מהרי"ד מבעלזא** | ההזירות שלא לנטות מדרך הישר ולו סטיה קלה
- טו **שם משמואל** | שרפת הן באור כשדים - השלמת ברורו מקלפות דור הפלגה ודבקו בו בבורא יתברך

אוצרות אוני הדורות

- טז **דבר בעתו** | האם נוח לאדם שנקרא או נוח שלא נקרא
- טז **פני דוד** | צדקותו של נח בדור המבול ותמימותו בדור הפלגה
- יז **דבש וחקל** | התרה אכילת נח קדם אכילת בהמות פיון שנצלו בזכותו
- יז **חמדת ישראל** | תור תבות 'היה לה ולהם לאכלה'
- יח **לקוטי מהר"ם שיק** | בנין התבה בשביל בני נח שלא היו ראויים לראות במספת הרשעים
- יח **דברי שאול** | היונה מצאה מנוח ביום השבת, ומתוך שפרגשת בקדשת השבת אינה תולשת מן המקבר
- יט **מנחת יהודה** | התר אכילת דגים בתורת מתנה
- יט **חירגא דיומא** | התר אכילת בעלי חיים לנח משום שהניסם לתבה
- כ **פרדס יוסף** | הצלת הדגים בינם אוקינוס בזכות נח
- כ **לקוטי חבר בן חיים** | תפלה לשם כבוד שמים פותרת שערי שמים הנעולים
- כ **זרע ברך** | לא הכר בתחלה שגורמד בנו של כוש עד שגלה אברהם אבינו את קלונו שהוא ילוד אשה ואינו אלוה
- כא **איל המלואים** | אלמלא אסור גול הנה התנצלות לבני דור המבול שלא נצטוו במצוות בני נח
- כב **דברי יחזקאל** | משום עון גול חתם דינים אף שלא היה בידם להנצל מצרם על ידי למוד תורה
- כג **חמדת ישראל** | לא חתם גור דינים אלא על הגול שלא מועיל תשובה עד שחזיר
- כג **מעשי צדיקים**
- לא **ספרי ויהלום** | הארה חסידית מן הפרשה
- לו **זהר הקדוש** | עם פרוש הכתר והכבוד

נושאים בפרשת נח

רמזי תיבת נח

דברי שמואל

רבי שמואל מסלונים זיע"א

'תבת נח' - התאחדות היהודים הכשרים באהבה ואהבה העצה להנצל ממבול רוחני

התורה הקדושה היא נצחית וכל דבור מתוכה נוגע לכל איש מישראל בכל עת וכו'.
 ענן התבה הוא א' יידיש ווארט (מלה יהודית), בכח התבה שיהודי מוציא מפיו לפני הקדוש ברוך הוא בכחינת אמת, יכול הוא להנצל ממי המבול הזדונים, ולטהר את עצמו מכל מיני רתיחות דם טמא.

ובמיוחד בזמן הסתר פמו של ימינו, שהשכחות גדולה, צריך לעשות בחינת תבת נח שהתאחדו בתוכה כל מין טהור, דהינו שכל היהודים הכשרים יתאחדו ויתקשרו באהבת חברים אמתית.

באחרית הימים יהיה הנסיון בכך שיראה לעינים שהאש יורדת לאותם שאינם הוגנים

והנה איתא במדרש, כי בימים שלפני הגאולה האמתית, כאשר יצטרכו כבר להקים את בית המקדש, יתפלגו בני ישראל לשני צדדים, הכשרים באמת יחפצו באותו פהן גדול שהם יבחרו בו כמתאים לעטרה זו ואלו הפורקים על יאמרו שהם היהודים האמתיים והם הם שצריכים לבחר את הפהן גדול כפי הכנתם.

ויכריעו אז ביניהם בדרך הבחירה שהיתה בימי אליהו ז"ל, דהינו שיעשו ביניהם סימן שכל מי שיענו לו באש מן השמים האמת אתו, והנסיון הגדול יהיה אז באפן זה שהאש מן השמים תרד לצדם של

אלו שהתרחקו מן התורה והם יצליחו במלחמתם, אף זה יהיה הברור האחרון, כי הכשרים באמת לא יתבטלו אפלו בפני המופת הזה.

והעצה להחזיק מעמד במצב נורא זה לכל יהודי הוא שיהיה מקשר לצדיקים וליהודים כשרים המקשרים לתורה, כי התורה היא נצחית, ובכח זה אפשר להחזיק מעמד בכל העתים והמצבים:

מאמר יחזקאל

רבי יחזקאל מסוּזְמִיר זיע"א

בית החסידים הוא ככתת נח | רמז נאה בשלשת קומות התבה

תחתים שנים ושלשים תעשה (ו טו). פרש רש"י, ג' עליות זו על גב זו. עליונים לאדם, אמצעים למדור, תחתיים לזבל.

ואמר אבי אדוני זקני זצוק"ל מקאזמיר, ה"חסידים שטיבל" הוא בחינת תבה, תחתיים שניים ושלשים. עליונים לאדם - הינו לאלה הבאים שמה לעסק בתורה ותפלה. שנים למדור, לחיות ועופות - אלה אשר טרודים במשא ומתן כשור לעל וכחמור למשא, והו לחיות ועופות, בא אל השטיבל "ארויס צו שלאגען דעם סוואנד פון קאפ און אנצווארעדען זיך פון הארץ"] - להוציא את הקיטור מהראש, ולשפף את הלבן.

תחתיים לזבל - אלה הילדים והתינוקות הבאים אל השטיבעל משחקים ומשתעשעים ועושים זבל, גם זו לטובה, קולטים לתוכם רגילות השטיבעל, עד כאן לשונו:

הצדיקים מיחרים יחודים בכל תבה מהתפלה ואפלו בכל שיחת חלין ומעלים בדבורם את כל בני הדור

עטרת ישראל

רבי ישראל מבאהפאלי זיע"א

ביאת נח אל התבה רמו לתפלה בהתלהבות ברמ"ח איברים וכל החושים

עשה לך תבת עצי גפר וגו' עד תחתים ושנים ושלשים תעשה (ו יד-טו). יש לפרש מקראות הללו, על פי שקבלנו מרבובתינו דרף עבודת הקדש, שפכל מעשיות התורה, הגם שאין המקרא יוצא מידי פשוטו עם כל זה יש בזה רמזים חוץ מפשוטו, אשר נוהגים לדורות לענן תורה ועבודה לכל איש לפי ערכו.

וקבלנו בענין זה של נח עם מעשה התבה וביאתו לתבה רמו על עבודת התפלה. וכה אמר הצדיק הרב המגיד הגדול ממזרין נב"מ זי"ע על פסוק ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך אל התבה (ו א):

רומזו מאמרו יתברך להצדיק, צריך אתה לבא עם כל הגוף וכל רמ"ח אבריו עם כל החושים, אל התבה של התפלה, כי אותך ראיתי צדיק כו' לכן אתה תבא, כי מי שאינו קדוש וטהור לא יוכל לבא אל התבה, כידוע שתבת נח לא קלטת רק אותם שלא שחתו את דרכם.

התפלה היא בית מנוס ממי המכול הרוחניים

וגם אנו נאמר כל הענין על דרף זה. כפי שר"ל קראו קביעות המקום לתפלת צבור - תבה, העובר לפני התבה, כי באמת מקום התפלה היא בית מנוס לבא שם לכל לשטפוננו המים הזדונים כמו תבת נח, וגם ידוע מזהר הקדוש אשר נח הצדיק עם התבה הוא סוד יחוד הו"ה אדנ"י כמו שכתב בדברינו להלן, וזהו עקר פגנת התפלה ליחוד שם הו"ה אדנ"י ביחודא שלים, פי תפלה לשון חבור.

וצדיקים עושים זה היחוד בכל תבה ותבה מהתפלה, ואפלו שיחת חלין ומעלים בדבורם את כל בני הדור

הכל יחודים עליונים, ואין דבר שיוצא מפייהם חס ושלום. ובדבורים שלהם מעלים את כל בני דורם. בתורתם ותפלתם מעלים כל דברי תורה ותפלה של הדור אשר אינם בדור פראוי, ובשיחת חלין שלהם מעלים כל הדברים בטלים.

'זוכה' לדברים הרבה - הצדיק מוכר את דבורי כל הבריות החפצים להתקרב אליו

וזהו מרמו בדברי התנא רבי מאיר כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה (אבות פ"ו מ"א), פרוש מזכר לכל הדברים יגיעים היוצאים מפי שאר האנשים, אף ורק אם האדם מקרב את עצמו אליו ורוצה בתקנתו ומכליל את עצמו עם הצדיקים וחיפץ בטובתם, זהו בודאי יש לו תפנה לבלתי ידח ממנו נדח חס ושלום.

כל צדיק לפי דרכו בקדש יחיד קוב"ה ושכינתיה

וכאשר שמענו כן ראינו דברי חכמים וחדותם, הן בתפלתם והן בשיחת חלין שלהם, כל אחד לפי דרכו בקדש, זה על פי גימטריאות ושאר פןפראות חכמה, וזה על דרף המדות, כידוע שכל הדברים שבעולם הם נכללים בשבע מדות הקדושים ובתלת מחין עלאין ובפצופין הקדושים, ומכל מה שהוא מדבר למשה עקר מחשבתו משוטט בגבהי מרומים, כל אחד לפי קבלתו מאבותיו ומרבותיו.

וכלם שוים לטובה - ליחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בכל פרטי הדברים ולהאיר בשכינתיה עזנו מכל האורות עליונים, ולהריק ברכאין לכל העולמות עלאין ותתאין, ולקרב את לב בני ישראל לאביהם שבשמים ולהעלותם ממעלה למעלה עד אין שעור וכו'.

הרמז בלשון הפסוקים

וְזֶהוּ הַרְמֵז בְּמֵאֵמַר הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ לְגַת עֵשָׂה
 לך תבת עצי גפר, פרוש אתה תעשה
 לך שיהיו כל התבות אשר יצאו מפיך עצות
 נפלאות של גפר, הינו ג'ימטריות פ'רפ'ראות
 ר'אשית חכמה, או בדרך זה, גפר ראשי תבות
 ג'דלה פ'תד ר'חמים, הוא סוד ג' קני הקדשה
 חג'ת וכו'.

קנים תעשה את התבה, פרושו בתרגומו
 'מדורין', שיהיו כל תבה ותבה מדור
 לאורות עליונים, וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר,
 פרוש תתקן התבה מכל מין לכלוף ומכל דבר
 מגנה, הן מדבורי תורה ותפלה שנקראים בשם
 בית והן מדבורי חלין שנקראים חוץ:

תורה לשמה

באר משה

כפי משה מקו'ניץ זיע"א

כאשר לומדים תורה בדחילו ורחימו רק אז
 עולים הדבורים לשמים | מעשה מהבעל שם
 טוב זיע"א

וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבַּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ אֶת חַלּוֹן
הַתֵּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה (ח ט). על פי המעשה
 ה'דוע, הבעל שם טוב הקדוש פעם אחת הלך
 לבית המדרש ועמד על הפתח ולא רצה לכנוס,
 ואמר שבלתי יוכל לכנוס בו על פי הוא מלא
 על כל גדותיו מפה לפה מתורה ותפלה עד
 בלי ימצא מקום לכנוס בו.

וַיִּתְמַהוּ כל העומדים אתו על המראה הגדול,
 והלא אדרבה אין שוב גדול מזה
 כשפתי תורה ותפלה מלאים מתורה ותפלה.

וְאֵז הסביר להם הענין, כי אין זה למעלה
 נחשב כשפתי הכנסת או הבית המדרש

מלא מתורה ותפלה, שהוא מחמת שהדבורים
 מהעולם אין יוצא מן הלב בכונה שלמה
 ורצויה, על פן לא יוכל להיות להם עליה
 למרום, ונתמלא הבית מפה לפה בתורה ותפלה
 עד שלא יוכל הנכנס לכנוס בו.

מֵה שאין פן אלו היו מתפללים העולם בכונת
 הלב פראוי היו הדבורים הקדושים פורחים
 למעלה ולא ישאר מהם פלום למטה, כמאמר
 חז"ל (תיקוני ת"י כה:): כל אוהייחא דלאו הוא
 בדחילו ורחימו לא פרחת לעילא.

הרמז בפסוקים

וְזֶה רמז גם כן ב' כתובים שלפנינו. ויהי
 מקץ ארבעים יום וגו', ויהי בגימטריא
 א"ל פנודע, כלומר שזהו מגדל החסד אל
 כשפא האדם לקץ וסוף וגמר התקון מתורתיו
 הקדושה שנתנה במו יום, כמבאר בנעם אלימלך,
 ללמד ולהתפלל בגדל הדחילו ורחימו בכונת
 הלב, ויהיו הדבורים והתבות שלו מתורה
 ותפלה יוצאים מעומקא דלבא.

וְאֵז ויפתח נח הוא השם יתברך ברוך הוא
 הניחא דכל עלמין פנ"ל, את חלון התבה
 אשר עשה, כלומר החלון והפתח של התפלה
 במרום, ויפתחו לו חלוני רקיע להיות עליה
 אל התורה והתפלה שלו לרום מרום:

מחשף הלבן

כפי יעקב אביחצירא זיע"א

סימן שתורתו לשמה כשדבריו נשמעים
 ומקבלים

אלה תולדת נח וכו'. יש לרמז על הלומד
 תורה לשמה, דאמר במסכת אבות (פ"ו
 מ"א), רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה
 זוכה לדברים הרבה וכו'. נמצא מבאר היטב
 דסימני תורה לשמה הם האמורים שם.

דברי ישראל

רבי ישראל ממודוניץ זיע"א

ראשית עסק התורה הוא יראת שמים

ומוראכם וחתכם (ט ב). ומוראכם הינו מורא שמים, וחתכם פרושו מלשון חתך. והינו כמו בעשיית המלבוש, ראשית המלאכה הוא החתך [השניט], והוא עקר תקון המלבוש, אם החתך הוא כראוי במדה ומכון כף הוא המלבוש עליו יפה ומכון פדוע. וכמו כן הוא בלבושי אורייתא, ראשית עסק התורה הוא החתך [השניט], הינו כמו דאמרי אינשי 'ער האט אשניט בלמוד'.

ומה הוא החתך של התורה שהוא הראשית, הוא מדת היראה, כמו שנגמר (תהלים קיא ט) 'ראשית חכמה יראת ה'', והוא העקר בעסק התורה, שאם אין יראה אין חכמה פדוע (אבות פ"ג מ"ז).

וזרו שרמו ומוראכם וחתכם – רצה לומר 'ומוראכם' הינו יראת שמים, הוא 'חתכם' – הינו החתך של התורה מה דאמרי אינשי פנ"ל, והבן:

עוד מצינו פתבו רבותינו זכרונם לברכה בהלומד תורה לשמה דכריו מקבלים, הן המשפט ששופט אותם, הן המוסר שאומר להם, הן ההנהגות שמנהיג אותם, הכל שומעין לו ומקבלים דכריו עליהם, אחרי דכריו לא ישנו ועלימו תטף מלתו, מי שמקבלים דכריו כנה על הכריות בודאי דהתורה שלומד היא לשמה, והדבר הזה בעצמו שנוי במשנת רבי מאיר, דקתני שם ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין וכו'.

הרמו בפסוק

וזרו פונת הפסוק אלה תולדת נח, נח' אותיות 'חן', דהינו שלמד תורה לשמה, דבנה נקרא חן תורה על לומדיה, אם רצית לעמד על הלומדה כדי שתדע אם לומדה לשמה אם לאו, זה לך האות, אם זה הלומד צדיק ותמים ומצא חן בדרותיו שמקבלים דכריו בעיניהם, כנה תדע שגם את האלהים התהלך נח, דהינו שגם לפני האלהים נקרא לומדה לשמה, ומצא חן בעיניו:

פרשת נח

אלה תולדת נח נח וגו' (ו ט)

משמרת איתמו

רבי איתמו מקונסקוולי זיע"א

על ידי שמקבל עניניו באהבה מסתלקים היסורים ממנו

'אלה תולדות נח' וגו'. הינו על ידי שהוא מקבל כל עניניו באהבה ונחת רוח הוא מוליד כן כמדתו שישורים מסתלקים

ממנו ונולד לו נחת רוח, וגם מעורר כן למעלה בכיכול נחת רוח. וזה שפתיב במדרש (ב"ר ל ה) על זה הכתוב, נח למטה נח למעלה, הינו פנ"ל, שעל ידי זה שהוא מקבל בנחת ואהבה היסורים מלמטה גורם כן נחת רוח למעלה:

הבהמיות ומחשבות זרות, בכדי שישנה הקדוש ברוך הוא בתוך לבו ורמ"ח איבריו, וכל פְּרָטִי מעשיו יעשה לשמו הגדול, לבלתי פרוּד ויסתלק ממנו.

כיאור 'כּוֹן האדם את לבו כנגד בית קדשי קדשים'

וַאֲנִי אומר שלזה פיונו חו"ל במאמרם (ברכות כח:), 'כּוֹן הָאָדָם אֶת לְבוֹ כְּנֶגֶד בֵּית קִדְשֵׁי קִדְשִׁים, כְּלוֹמֵר, 'כּוֹן וַיִּשְׁוֶה אֶת לְבוֹ כְּאֵלוֹ הוּא בֵּית קִדְשֵׁי קִדְשִׁים שְׂאִינוֹ רִשְׁאֵי לְבוֹא לְשֵׁם שׁוֹם זָרוֹת, וּמִקִּדְשׁ ה' הֵמָּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּדָרְשֵׁת רַבּוּל (אלשיך) 'וַיִּשְׁכַּנְתִּי בְּתוֹכְכֶם' (שמות כה ח) בתוכו לא נאמר וכו', שֶׁכֵּן מִהֲרָאוּי שְׂיִשְׁוֶה הָאָדָם אֶת לְבוֹ כְּאֵלוֹ הוּא בֵּית קִדְשֵׁי קִדְשִׁים, וְיֵמָּה מְאֹד צָרִיף לְנִקּוּת אוֹתוֹ בְּתַכְלִית הַזְּכוּף וּמִחֻשְׁבוֹת חוּץ וְכָל דְּבַר כְּעוֹר.

יירא ויפחד האדם מחמת ה' השוכן בקרב מחנה'

וְהִנֵּה הכתוב אומר (דברים כג יג-טו) 'וַיֵּד תִּהְיֶה לָּךְ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּצְאָתָּ שָׁמָּה חוּץ וְהִיָּה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְכוּ' וְכִסִּיתָ אֶת צִאתְךָ, פִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךָ וְכוּ' וְהִיָּה מַחֲנֶיךָ קְדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה בָּךְ עֲרוֹת דְּבַר וְשֵׁב מֵאֲחֵרֶיךָ.

וְעֵתָּה איך לא יפחד ויירא האדם, בראותו כִּפְּהָ הַזְּהִירָה הַתּוֹרָה לִהְיוֹת טְהוֹר וְקְדוֹשׁ, וְלֹא יִרְאֶה בְּאָדָם שׁוֹם עֲרוֹת דְּבַר אֲפִילוֹ מִחוּץ לוֹ, וּבִפְרָט בְּקֶרְבוֹ, בְּבַחֲיִנַת קוֹמְתוֹ, רְאוּי לְהִרְבוֹת יוֹתֵר וּלְכַפֵּל שְׂמִינְתּוֹ, 'פִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךָ, הִיָּנוּ בְּכָל מְלֵא קוֹמְתְךָ וּרְמ"ח אֵיבָרֶיךָ, כְּאֲשֶׁר דָּרַשׁ בְּזֵהר (ח"א עג) 'מַחֲנֶיךָ' דָּא שְׂיִיפָא גּוּפָא וְכוּ', עֵינֵי שָׁם.

וְאִם כֵּן צָרִיף הָאָדָם לִהְיוֹת בְּתַכְלִית הַזְּכוּף, לְטַהֵר כָּל חוּשָׁיו וּתְנוּעוֹת אֵיבָרָיו, וְאִזּוֹ שׁוֹרָה אֱלֹהוֹת בְּכָל קוֹמְתוֹ, וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרַב, אֵין לוֹ הַתְּקַרְבוּת אֵלָיו יִתְבַּרַךְ, וְהוּא שֵׁב מֵאֲחֵרָיו וַאֲנִינוּ שׁוֹכֵן אֲצִלוֹ.

נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלהים
התהלך נח (ו ט)

אור המאיר

רבי זאב וולף מ'ויטומיר זיע"א

יזכר לבו מכל רע כדי שישנה הקב"ה בתוכו

אלה תולדות נח, נח איש צדיק תמים היה בדרתיו, את האלהים התהלך נח. וראוי לשים לב, כי בודאי אין לך אפילו אות אחד מיתר בתורתנו הקדושה, ומהראוי לכתב את אלקים, ואת ה' מיתר. וגם 'התהלך' משמעו פעל יוצא, ומהראוי לומר הלך. וגם אומרו 'את האלהים', משמע ה' הידוע, האלהים הידוע.

'הרחק משכן רע' - הרחק את הרע מחמת הכורא השוכן בקרבך

והנכון בעיני, כי המגיד עליו השלום זלה"ה באר משנת (אבות פ"א מ"ז), הרחק משכן רע, ודקדק, מהראוי לכתב התרחק משכן רע, שקאי על האדם שיתרחק את עצמו, והרחק משמע פעל יוצא, כְּאֲשֶׁר דִּקְדַק בְּזֵה בְּמִדְרַשׁ שְׂמוּאֵל.

ופרש, 'הרחק משכן' - ממי ששוכן אצלו, הוא הקדוש ברוך הוא השוכן בתוך אבריו של אדם, מראש ועד עקב, הרחק בשבילו - רע' ממלא קומתך לבלתי יאחז שום פעור וטנוף ודבר מגנה, ואזי תגרים שישתלק מעליך חס ושלום.

משל לזמין מלך בשר ודם לשכון אצלו

למשל, אדם שרוצה להזמין אצלו מלך בשר ודם בתוך ביתו, כִּפְּהָ טָרַח וּמִשְׁתַּדֵּל בְּכָל הַתְּאֲמָצוֹת לְפָנָיו בֵּיתוֹ וּמִתְחַנֵּת, הִרְחַק מִן הַמַּחֲנֶה כְּמֵלֵא עֵינָיו, מִן הַכְּעוֹר וְהַדוּמָה וְרִיחַ רַע.

וכל שכן וכל וחומר כן קל וחומר מהראוי להיות שיהיה האדם את לבו מתאזר

הרמז בפסוק

מוֹלְדֵי דְבָרֵי הַנִּלְבָּא בְּאֵי הַרְמָזוּ בַתּוֹרָה, נַח אִישׁ צְדִיק תָּמִים הָיָה, וְזָכַר מְלֵא קוֹמָתוֹ בַּתְּכֵלִית הַשְּׁלֵמוֹת מִכָּל עֲרוֹת דְּבָר וְהַפְעוּר, לְהֵיטֵוּת הַתְּפִשְׁטוֹת הַשְּׂרָאוֹת אֱלֹהוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל בַּחֲיִנַּת קוֹמָתוֹ מֵרֵאשִׁוּ וְעַד עָקֵב.

הרמז בלשון הפסוק

וְאֵיתָא בְּמִקְרָא (מנחות טז): לְמַה פָּרַעַ"א דְה"א תְּלוּ"י, מֵאֵן דְּבַעֲי לִיעוּל בְּהָאֵי לִיעוּל, דְּהֵינּוּ בְּפִתַח קָטָן צָרִיךְ הַבְעֵל תְּשׁוּבָה לְדַחֵק עֲצָמוֹ עַד שְׁמֵן הַשָּׁמַיִם יִרְחִיב לוֹ.

וְזִהוּ וּפְתַח הַתְּכָה – הֵינּוּ הַפְּתַח שֶׁל הַתְּבוּדוֹת, בְּצֵדָה תְּשִׁים – דְּהֵינּוּ שְׁתַּכְנַס בְּפִתַח קָטָן וְדַחוּק, וְהַתְּחִיךְ עֲצָמְךָ בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר, עַד שֶׁתַּתְּקַן עֲצָמְךָ בְּכָל שְׁלֹשׁ הָעוֹלָמוֹת שְׁצָרִיךְ הָאָדָם לְתַקֵּן, דְּהֵינּוּ עוֹלָם הַשְּׁפָל וְעוֹלָם הַגְּלִגְלוֹלִים וְעוֹלָם הַמְּלָאכִים, וְזִהוּ 'תְּחִתִּים וְשָׁנַיִם וְשְׁלִישִׁים תַּעֲשֶׂה', וְקָל לְהַבִּין:

וְזִהוּ אֶת הָאֱלֹהִים הַיְדוּעַ, הַכְּתוּב 'ה' אֱלֹהִים מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחְנֵיךְ', הַתְּהַלֵּךְ נַח, כְּלוּמַר הַנִּיחַ הַשְּׂרָאֵת אֱלֹהוֹת לְהַתְּפַשֵּׁט בְּקֶרֶב קוֹמָתוֹ, וְכָל פְּרִטֵי אֵיבָרָיו, בְּכֻלָּם הַשְּׂרָה אֱלֹהוֹת, וְלֹא הָיָה בּוֹ שׁוּם דְּבָר מְגַנֵּה לְהֵיטֵוּת שֶׁבַּ מֵאֲחָרָיו, וְדוּק:

וַיֹּאמֶר ה' לְנַח בֵּא אֵתָהּ וְכָל בֵּיתְךָ אֵל הַתְּכָה

וּפְתַח הַתְּכָה בְּצֵדָה תְּשִׁים תְּחִתַּיִם שָׁנַיִם וְשְׁלִישִׁים

(א ו)

תַּעֲשֶׂה (ו ו טז)

תּוֹרָה אוֹר

נַעַם אֱלִימֶלֶךְ

רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א

רבי אלימלך מלידזנסק זיע"א

72/מ'מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה' – טרדות הפרנסה ומחשבות שעניני עולם הזה לא יוכלו לכבות את האהבה המסותרת שיש בכל נפש מישראל

על אף שקשה לאדם לנכנס לקדושה ידחק עצמו עד שירחמו עליו מן השמים

'מִים רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֵהָבָה וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בְּאֵהָבָה בּוֹ בְּבוֹז לוֹ' (שי"ח ט ה). הִנֵּה 'מִים רַבִּים' הֵם כָּל טְרֻדוֹת הַפְּרִנְסָה וְהַמְחַשְׁבוֹת שְׁבַעֲנֵינֵי עוֹלָם הַזֶּה כו'.

וּפְתַח הַתְּכָה בְּצֵדָה תְּשִׁים, רוּצָה לוֹמַר שֶׁהַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ הַעֲקָר הַתְּחִלַּת וְהַחֲזוּק לְבֵא בְּקַדְשָׁהּ, וְגַם שְׁנֵרָאָה לְאָדָם קֶשֶׁה מְאֹד, אִף עַל פִּי בֶן יְדָחֵק עֲצָמוֹ בְּעַל פְּרוּחַ עַד שְׁמֵן הַשָּׁמַיִם יִרְחַמוּהוּ.

ביאור כל האומר הקדוש ברוך הוא ותרו ויתר מעודה

וְעַם כָּל זֶה לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֵהָבָה', שֶׁהוּא בַּחֲיִנַּת הָאֵהָבָה הַמְּסוּתֶרֶת שֵׁשׁ בְּכָל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל בְּטַבַּע מְבַחֲיִנַת נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית, שְׁטַבְעָה לְעֻלּוֹת וּלְפִלָּל תְּמִיד לְמַעַלָּה בְּשִׁלְהֶבֶת הָעוֹלָה מֵאֲלֵיהָ.

עַל דֶּרֶךְ שְׂאֵמְרָתִי כְּבֹר, כָּל הָאוֹמֵר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְתָרַן יִתֵּר מְעוּהִי (ב"ק ג), וּפְרִשְׁתִּי כֶּךָ, הַרוּצָה שְׁיִוָּתֵר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹנוֹנָתָיו וְחֻטָּאֵי, יִתֵּר מְעוּהִי – רוּצָה לוֹמַר צָרִיךְ לְוִתֵּר אֶת מַעְיֹו, דְּהֵינּוּ שְׁלֵא לְמִלְאוֹת פְּרוּסוֹ בְּאֲכִילָה וּשְׂתִיָּה וְתַעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה רַק כְּדִי חִיוָתוֹ, וְהֵינּוּ כְּאֵלוֹ מוֹתֵר הַמַּעְיִם, שְׂאִינּוּ מְשַׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם וּמְסַגֵּף אוֹתָם בְּכָל מַה דְּאִפְשָׁר.

כְּמוֹ שְׁכַתוּב לְעִיל מִיְנִיָּה (פסוק ו) 'רִשְׁפִּיהָ רִשְׁפִּיהָ אִשׁ שִׁלְהֶבֶת יָהּ' שֶׁהוּא בַּחֲיִנַּת

שנאמר 'כי מלאה הארץ חמס', ונתקלקלה מאד, והיה נצרך לטהרה, ולזאת בא המבול דוקא שהוא בחינת מים בכדי לטהר את הטמאים, שהוא כדגמת המקנה מ' סאה שהיא מטהרת את הטמא, כמו כן היה המבול בא בכדי לטהר את כל הארץ, וכמו שפתיח (יחזקאל לו כה) 'ונוקתי עליכם מים טהורים וטהרתם' כו', ולזאת נקראים מי נח שנעשה מזה ניחא דרוחא כו'.

שעבוד הפרנסה נקרא 'מי נח'

והנה שעבוד הפרנסה נקרא גם כן 'מי נח', וכמאמר רז"ל (ב"ר מד כא) שפחר לו אברהם אבינו שעבוד נגד גיהנם, שכמו שאי אפשר להנשמה לבא בגן עדן להנות מזיו השכינה עד שתד קודם לכן בגיהנם, וכמו שאמרו גבי אחר (חגיגה טו:) מוטב דלידייניה ולייתי לעלמא דאחי, וגם לטבל בנהר דינור כמו שנתבאר במקום אחר, כמו כן על ידי שעבוד יכולים לעלות למעלה מעלה למדרגה שיותר גבוהה.

והנה שעבוד אין הפירוש מה שיש עלינו עתה מלך ושנוטל מאתנו מס, שגם בזמן בית המקדש היה עלינו מלך ישראל והמס היה ביותר, כדוע שחלק עשירי היוצרך כל אחד לתן.

אלא הכוונה היא, שבזמן שביית המקדש היה קיים היה נמשך ברכה והשפעה עצומה, עד שארץ ישראל היתה ארץ זבת חלב ודבש כו' שלא על פי השבע כלל, כמו שאמרו בגמרא סוף מסכת כתובות (קיא:), ולא היה כלל דאגות וטרדת הפרנסה.

על ידי התגברות האדם על טרדות הפרנסה מביע למדרגה גבוהה

ועתה יש לכל אחד ואחד יגיעות וטרדת הפרנסה לעסק בענייני עולם הזה

שלהבת הבאה מלמעלה שהיא הנפש האלקית, שקודם התלבשותה בגוף הגשמי היתה נהנית מזיו השכינה והיתה מיוחדת בתכלית היחוד באין סוף ברוך הוא.

ולזאת גם אחר התלבשותה בגוף הגשמי לעסק בעניינים גשמיים שהן הנקראים 'מים רבים', עם כל זה לא יוכלו לכבותה מלהיות תמיד בחינת אהבה ותשוקה נפלאה לעלות וליפלל למעלה, ואדרבה על ידי התלבשותה במים רבים הנזכר לעיל יכולה להגיע למדרגה היותר גבוהה מקדם שירדה לעולם הזה כאשר יתבאר.

'מים רבים' הם בחינת 'מי נח'

והנה בחינת 'מים רבים' הנ"ל נקרא 'מי נח', וכמו שכתוב (ישעיה נד ט) 'אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליו ומגער בך' (עי' בספר עיר גבורים).

כי הנה נח הוא ניחא דרוחא שהוא בחינת שבייתה, כאדם השוכת ממלאכתו, וכמו שפתיח (בראשית ב ב) 'וישבת ביום השביעי' ותרגמו 'נח ביום שביעה כו'. ומה שכתוב נח נח ב' פעמים הם ניחא דעילאי ונניחא דתתאי שהוא בחינת שבת תתאה ושבת עילאה שיהיה לעתיד שנקרא יום שכלו שבת, מה שאין כן שבת תתאה אינו כלו שבת כאשר יתבאר.

הטעם שלא האכיר הכורא את דור המבול ברגע אחד

כי הנה לכאורה אינו מובן ענין המבול, שאם היה רק להעביר ולשחת האנשים החוטים, למה הצרך לבחינת רעש גדול כזה, הלא ברגע אחד היה ביכלת ה' להעבירם אף בלא המבול.

אך באמת היה המבול בא לטהר את הארץ,

התחתון ולא בגן עדן העליון שהם רק בחינת זיו והארה בלכד, וכמאמר רז"ל (ברכות זי.) צדיקים יושבים וכו' ונהנין מזיו השכינה, פי אם לדבקה בו יתברך לכלל בבחינת מהותו ועצמותו יתברך, ונקרא בזוהר הקדוש (ח"א ריז.) לאשתאבא בגופא דמלכא כו'.

אהבה הנ"ל היא בחינת תשובה ללא גבול

ונקרא בחינת אהבה זו בחינת תשובה שהוא בחיילא נטיר, שבאה דוקא מתוך החשך שהיה עוסק רק בענינים גשמיים והבלי עולם, לפי שיתרון האור הוא מתוך החשך דוקא.

ונקרא אהבה זו בחינת 'בכל מאדך' (דברים ו ה), שהוא בלי גבול ממש, שבאה דוקא מן ההפוך שהוא החשך, וכמו שאמרנו (כ"ד ט י ט) 'טוב' זה מלאך חיים, 'מאד' זה מלאך המות, שעל ידי ההפוך והחשך דוקא שהוא בחינת נפש הבהמית, יכולים לבא לבחינת אהבת 'בכל מאדך', שהוא בלי גבול ממש וכו', שהיא מדרגה היותר גבוה מהיותה קודם ירידתה בגוף שהיתה רק נהנית מזיו השכינה כו'. וזהו מאמר רז"ל פה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מפל חיי העולם הבא כנ"ל.

ולזאת נקראו 'מים רבים' הנ"ל 'מי נח', לפי שנעשה על ידי גיחא דרוחא שנעשה מהם תבת נח, שהוא בחינת תבות התפלה, וכמו שקתיב (בראשית ז א) 'בא אתה וכל ביתך אל התבה' כו'.

ביאור הפסוקים על דרך הנ"ל

וזהו (פסוקים יח-כ) 'ויגברו המים מאד כו' חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים כו', שהוא בחינת תגברת נפש הבהמית על בחינת נפש האלקית בעסק הפרנסה וענינים הגשמיים,

הגשמי, והוא בחינת 'מים רבים' הנ"ל שנקרא 'מי נח', שהוא בחינת גיחא דרוחא, לפי שעל ידי בחינת מים רבים הנ"ל מתעלית הנשמה למדרגה היותר גבוה מקדם התלבשותה כו' שהיתה רק נהנית מזיו השכינה כו', וכמאמר רז"ל (אבות פ"ד מ"ז) פה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מפל חיי העולם הבא.

לפי שהוא בחינת 'יתרון האור מתוך החשך' דוקא, שהוא בחינת אתפניי סטרא אחרא ואתהפכא חשוכא כו', ששפיעוסק כל היום בענינים גשמיים בטורת הפרנסה שהם הנקראים חשך, ומתבונן אחר כך בתפלה א"ף שאין לה עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה כו' (כ"ד י ח), שהם המזלות שהם המשפיעים חיות כל עולם הזה כו', והמזלות הם מקבלים משבעים שרים, והשרים מקבלים משמרי אופנים, והם מקבלים מהמלאכים, וגבוה מעל גבוה, עד שפלים מקבלים מבחינת מלכותו יתברך.

וכמו שקתיב (תהלים קמה יג) 'מלכותך מלכות כל עלמים', שמהנה את כל העולמות מאין ליש ממש, והוא רק בחינת זיו השכינה בלכד שאינו אלא בחינת זיו והארה בעלמא בלכד לגבי מהותו ועצמותו יתברך כפיכחול שהוא בבחינת אין סוף ממש היה הנה ויהיה בלי שנוי ממש. וכמאמר אתה הוא קודם שונבא ואתה הוא לאחר שונבא כו'.

ואחרי התבוננות כל הנ"ל בעמק הדעת, מתעורר נפשו בבחינת אהבה ותשובה נפלאה פרשפי אש לצאת מתוך החשך והעולם הגשמי הזה ורק לדבקה בו יתברך, וכמו שקתיב (תהלים עג כה) 'מי לי בשמים ועמד לא חפצתי' כו', שלא יחפץ כלל לא בגן עדן

מאמר מרדכי

רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א

נח לא היה מאמין שלא יחזור בתשובה

ויבא נח ובניו וגו' מפני מי המבול, פרש רש"י אף נח מקטני אמונה היה מאמין ואינו מאמין. וקשה היטכן נח צדיק תמים היה לא יאמין באמונה שלמה וגם עוד צריך להבין הלשון מאמין ואינו מאמין.

ונראה לי בפרושו, שהיה מאמין שהשם יתברך כל יכול להביא המבול, ואינו מאמין שלא יחזיר אותם הקדוש ברוך הוא בתשובה ויבטל מעליהם הגזר דין, עד שדחקוהו המים.

גלוי מן השמים בבאור דברי רש"י

עוד באפן אחר אמר בשם הרב הצדיק רבי יצחק בשם אביו הרב הצדיק רבי חייאל מיכל זצלה"ה מגיד משרים דזלאטשאב, שפעם היה למד חמש עם פרוש רש"י, וכאשר בא לפסוק הזה נתקשה לו מאד – היטכן נח הצדיק חסר אמונה היה.

ונתמרמר בבכי ונרדם, ונגלה אביו אליו ואמר לו: בני חביבי פן הוא הפשט לפי שנח הצדיק היה רוצה לבטל הגזר דין מבני דורו והנה הצדיק באמונת מחשבתו מביא הדבר לפעל ונמצא מסכים חס ושלום עם מדת הדין לא כן אם הצדיק אינו נותן מחשבתו אל האמונה להאמין ברע באפן זה יכול לבטל הגזר דין בבחינת הקדוש ברוך הוא גוזר והצדיק מבטל, וזהו שפרש רש"י מאמין ואינו מאמין, פרוש שלא רצה להאמין בכדי שלא להסכים עם מדת הדין:

אף על ידי זה נעשה אחר כך יתרון אור כו' פנ"ל. וזהו יתרון התבה על פני המים דוקא, ויתרם התבה כו', שעל ידי המים דוקא מתעלות תבות התפלה ועולה למעלה מעלה פנ"ל.

בעלי עסקים יכולים להתפלל יותר מהיושבי אהלים על אף טרדות הפרנסה

וזהו טעות הבעלי עסקים שדעתם שאין יכולים להתפלל כל כך כמו היושבי אהלים, כי אדרבה נהפך הוא, שהם יכולים להתפלל יותר, כי יתרון האור הוא מתוך החשך דוקא כו'. וזהו שנקרא מי נח ניקח דרוחא, שהוא בחינת השבת, כמו שכתוב (בראשית ב ג) 'פי בו שבת מכל מלאכתו כו', שבששת ימי המעשה הוא בחינת התפשטות והמשכת מלכותו ית' למטה, כמו ביום הראשון נאמר (שם א ג-א) 'ויאמר אלקים יהי אור כו', 'יהי רקיע תדשא הארץ דשא כו', שנקראים ימי המעשה, ובשבת הוא בחינת שביחה ממלאכה וניחא דרוחא שהוא עלית העולמות למעלה כאדם השוכת ונח ממלאכתו.

כמו כן הוא בחינת טרדת ועסק הפרנסה בענינים גשמיים, שנקרא מים רבים, כשמתהפכים ועולים אחר כך בבחינת אלקות על ידי התפלה פנ"ל, נקרא בחינה זו בחינת ניקח דרוחא שהוא בחינת שבת פנ"ל, פידוע שכל תפלה מששת ימי המעשה היא הארה מבחינת שבת פנ"ל:

ויבא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו אל התבה מפני מי המבול (אף נח מקטני אמונה היה מאמין ואינו מאמין שיבא המבול ולא נכנס לתבה עד שדחקוהו

המים, רש"י) (ז ט)

עם כל זה מתנוצץ מהם אור למקום החשוך גם כן, שִׁכּוּל לשוב על ידי זה גם מחטא זה:

דברי יואל

רבי יואל מסאטמר זיע"א

דברי הוהר הקדוש שבשנת ת"ר פתחו שערי החכמה

איתא בזהר הקדוש (ח"א קי"ז): וְזֶה לְשׁוֹנוֹ הַקְּדוּשׁ: וּבִשְׂמֵי מֵאָה שָׁנָה לְשִׁתִּיתָא יִתְפַּתְחוּן תְּרַעֵי דְחֻמְתָּא לְעֵלָא וּבּוֹעֵי דְחֻמְתָּא לְתַתָּא וְיִתְפַּתְקוּן עֲלֵמָא לְעֵלָא בְּשִׁבְעֵאָה כְּבֵר נֶשׁ דְּמִתְפַּתְקוּן בְּיוֹמָא שְׁתִּיתָאָה מִפִּי עֵרֵב שְׁמֵשׂא לְעֵלָא בְּשִׁבְתָּה אוֹף הִכִּי נְמִי, וְסִימְנָךְ בְּשִׁנְתָּה שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נַח וְגו' נִבְקְעוּ כָּל מַעֲיִנוֹת תְּהוֹם רַבָּה, עַד כְּאֵן.

זמן הכנה לגאולה העתידה – כערב שבת

והנה אנו עומדים כבר בזמן זה שְׁעָלְיוֹ אָמְרוּ בזהר הקדוש שהוא יהיה הכנה לגאולה העתידה, כִּשֵׁם שֶׁבְעָרֵב שֶׁבֵּת בֵּין הָעֵרֵבִים בְּטָרִם יָבֵא הַשֶּׁמֶשׁ וְיִחְשִׂיף מִכֵּין הָאָדָם עֲצָמוֹ לְקִרְאָת יוֹם הַשֶּׁבֶת הַקָּרֵב וְכֵא, כֵּן בְּשָׁנִים שֶׁל סוּף אֶלֶף הַשָּׁשִׁי מְכִינִים לְגֵאֻלָּה לְקִרְאָת הָאֶלֶף הַשְּׁבִיעִי יוֹם שֶׁכָּלוּ שֶׁבֶת וּמְנוּחָה.

כאור 'הושענא מכוון לשבתך' על דרך הניל

והכרינא איך שפּעם אחת אמר כ"ק אבא מֵאֲרִי זֶלֶה"ה בְּרַרְשֵׁתוֹ בְּיוֹם הוֹשַׁעְנָא רַבָּה שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּעֵרֵב שֶׁבֶת, 'הוֹשַׁעְנָא מְכוּן לְשֶׁבֶתְךָ' עַל פִּי דְבְרֵי זֶהר הַקְּדוּשׁ הַנִּל שְׁסוּף הָאֶלֶף הַשָּׁשִׁי הוּא דְגָמַת עֵרֵב שֶׁבֶת קִדְשׁ אַחַר הַצְּהָרִים בַּעַת שֶׁכָּבֵר פָּנָה וְעֵבֵר רַב הַיּוֹם.

וזה שאמר 'הושענא מכוון לשבתך', שהקדוש ברוך הוא ימהר עצמו ויכין לקראת האלף

בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבועה עשר יום לחדש כיום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה וארכת השמים נפתחו (ובשית מאה שנים לשתיתא) יתפתחו תרעי דחממתא כו', וסימנך 'בשנת שש מאות שנה לחיי נח וכו' נבקעו כל מעינות תהום רבה, זוהר ח"א קיז). (ו יא)

חדושי הרי"ם

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א

משנת ת"ר לאלף הששי מועילה כפרה גם לחטאים שאיתא בזהר הקדוש שאין עליהם תשובה

כתיב בזהר הקדוש (ח"א קיז): וּבִשְׂמֵי מֵאָה שָׁנִין לְשִׁתִּיתָא יִתְפַּתְחוּן תְּרַעֵי דְחֻמְתָּא כו', וְסִימְנָךְ 'בְּשִׁנְתָּה שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נַח וְגו' נִבְקְעוּ כָּל מַעֲיִנוֹת תְּהוֹם רַבָּה'. וְמָה עֲנִינוּ לְכֵאֵן.

אולם, כי האלף הששי הזה עקרו לתקן מדת יסוד שהוא המדה הו', הינו אות ברית קדש הנקרא (משלי י כה) 'צדיק יסוד עולם', ועל ידי זה יבוא הגאולה, כמו שכתוב (ישעיהו ס כא) 'ועמך כלם צדיקים לעולם כו'.

ופתיחת מעינות החכמה, הוא להיות נזרח אור גם בתוף החשוך, כמו שאומרים (ברכת המעריב עריבים) 'בדכרו מעריב עריבים בחכמה פותח שערים'.

ולזאת, הגם שכתב בזהר הקדוש (ח"א פפת.) על חטא זה אין מחזירין בתשובה חס ושלום, עם כל זה עתה שגפּתחו תרעין דחממתא יכולין לשוב גם על זה.

והטעם שאין לו תשובה, כי החטא הזה בא מהמח, ותשובה היא רק וילכו יבין כו' (ישעיהו ו יא), וכאשר נפתחו תרעין דחממתא על פן גם זה ביכלת לתקן, והגם כשהאדם בחטא עדין אינו יכול לכנס בתוף אלו השערים,

התורה, ופעם הוא בחינת 'שוב', שעושה תשובה, וחוזר חלילה.

וכמו אותה חיה מפרסמת ביבער שמה, שמטבעה שחזרת על עקבותיה, וכשרוצים לצודה מעמידים פח בדרך הלוחה, וכשהיא רואה את הפח בדרך היא מבינה שאם תחזר על עקבותיה תלכד בפח, ובכל זאת אינה יכולה להתגבר על טבעה, והיא עומדת ובוכה ונכנסת לתוך הפח. והסוף מסדר חיים אלה הוא, 'עד יבשת המים' – שלא נשאר בו שום לחלוחית ויניקה דקנשה.

'ותבא אליו היונה לעת ערב' – זמני תשובה בערכו של יום, ובערב שבת וראש חדש

ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפייה וגו'. 'לעת ערב' הוא סופו של יום, שמתבונן במה עבר עליו כל היום, וכן בסוף השבוע, בערב שבת קדש, וכן בסוף החדש, בערב ראש חדש, הם זמני תשובה שאיש יהודי צריך להתבונן בהם במה עברו ימיו.

'והנה עלה זית בפייה' – פעלה קטנה הבאה מתוך יגיעה

אז והנה עלה זית בפייה, ואמרו חז"ל שאמרה יהיו מזונותי מרויחן פנית בידו של הקב"ה ולא מתוקין כדבש בידי בשר ודם, הינו שביא לפני הקדוש ברוך הוא אפלו רק עלה קטן, אפלו משהו מה שהשיג מתוך מרירות בדם וזעה, אינו מחפש דברים מתוקים כדבש וקלים להשיגם, אלא מה שהוא מר פנית, אף שיצלו לרצון להקדוש ברוך הוא.

ועל ידי זה וידע נח כי קלו המים, מים מרמז לתאוות, שעל ידי זה יתגבר על תאוותיו. וזהו יתקם בעוד לילה ותתן טרף לביתיה:

השביעי, שבתו של הקדוש ברוך הוא, בשם שאנו מקריים להכין לקראת יום השבת, וזהו 'הושענא מכוון לשבת', רצה לומר הכנה לקראת שבת קדש (דברי יואל פרשת נשא):

וישלה את הערב ויצא ושוב עד יבשת המים מעל הארץ (ח ט)

תפארת שלמה

רבי שלמה מנדומסק זיע"א

יש למחר לשוב בתשובה קדם שתבוא הגאלה

כתבו הראשונים ו"ל כי 'יבשת' אותיות 'תשבי'. והנראה בזה על דרך שאמרו בשם רבנו הרב איש היהודי ו"ל מפרשיס"א, וזה לשונו: שובו שובו מהר בתשובה כי הזמן קצר ואין פנאי עוד להתגלגל כי הגאלה קרובה.

וזה הרמז בפסוק ויצא ושוב, רוצה לומר אף אם חס ושלום יצא חלילה מהדת ורמנא לצלן, ושוב, יכול לשוב מיד, עד 'יבשת' המים הרמז על ביאת אליהו ה'תשבי' ועד בכלל, כמו שנגמיר (מלאכי ג כד) 'והשיב לב אבות על בנים':

בית אברהם

רבי אברהם מסלונים זיע"א

מי שאינו חזק בדעתו להתמיד בתשובה סופו שלחלוחית הקרשה שבו מתכשת | משל מהחיה הנקראת ביבער

וישלה את הערב ויצא ושוב עד יבשת המים מעל הארץ. בשם אדמו"ר אבי ו"ל, מרמז על האומר אהטא ואשוב שאין מספיקין בידו לעשות תשובה (יומא פה:).

שִׁפְךָ דָם הָאָדָם כְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָךְ (טו)

מֵאֲמֹר יַחְזָקָאֵל

רבי יחזקאל מקוזנימיר זי"ע"א

רק המוכן למסור נפשו עבור חברו רשאי לנסרו לטובתו

יִשְׁנֵם חסידים, שמתוך פְּנֵה להיטיב לזולתו, בכדי לעקר ממנו איזו מדה רעה, הרי הם פוגעים בו ברבים עד כדי הלפנת פנים.

אוֹלָם דבר זה מתר רק לאיש פְּנֵה אשר הוא מוכן אפלו להקריב את דמו בשביל הזולת, אכל מי שאינו מסור בשביל חברו במדה זו, אסור לו לבישו ברבים, ואפלו הוא מתפנן לטובתו, והוא כאלו שופך דמים.

הרמז בפסוק

זֶה הֵרָמוּ בַּפְּסוּק זֶה. שִׁפְךָ דָם הָאָדָם – מי שהוא מסגל לשפך את דם עצמו, 'כְּאָדָם' – כלומר, למען אדם אחר, רק אז 'דָּמוֹ יִשְׁפָךְ' – מתר לו לבישו לטובתו, ואפלו אם על ידי כך יִדְמוּ יִשְׁפָךְ:

בֵּן בֵּיתִי

רבי אליעזר זבי מקומארנא זי"ע"א

מעלתה הנשגבת של אהבת רעים המסגלת להמתיק הדינים איש מעל רעהו

שִׁפְךָ דָם הָאָדָם כְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָךְ וגו'. כלומר, אחר שאמרה לך התורה הקדושה שתדרש מיד איש אחיו חֲבֵרְךָ לצרף תקונו נפשך, לזה אָמַר הַתּוֹבֵחַ הַקְדוּשׁ אחר כך שִׁפְךָ דָם הָאָדָם, רצה לומר מגדל אהבת חברים שיהיה בהם עד שימסר כל אחד נפשו וגופו על חברו אוהבו, וזהו שִׁפְךָ דָם הָאָדָם במסירות נפש וגוף עבור אדם חברו.

דָּמוֹ יִשְׁפָךְ, כלומר אפלו שגורשם על חברו איזה גֵזֶר דִּין רַחֲמָנָא לְצַלָּן, ועבור גדל

אהבת חברים שיש ביניהם וחבריו של איש הזה הם מוסרים נפשם וגופם עבורו שלא יהיה עליו הגזר דין הזה, מבטלים הם הגזר דין.

כִּי בַמְּקוֹם שִׁישׂ אַהֲבַת חֲבָרִים אין שטן ופגע רע יכול לשלט בתוכם פגוע ממדרש רבה פרשת נשא עין שם. **כִּי בַצֵּלָם אֱלֹקִים עֲשֵׂה אֵת הָאָדָם**, רצה לומר בזה צריך לידע כל בר ישראל עד היכן צריך להיות אהבת חברים בין ישראל הקדושים.

וְכֵן עין בדברי רבנו דודי איש אלקים מורנו הרב מזידיטשוב זלה"ה בספרו עשה טוב, ושם תמצא היאך ומה צריך להיות אהבת חברים עד שכל אחד ימסר את נפשו על חברו אוהבו, עין שם:

כִּי בַצֵּלָם אֱלֹקִים עֲשֵׂה אֵת הָאָדָם (טו)

צִמְחַ צְדִיק

רבי מנחם מנדל מויז'ניץ זי"ע"א

דבר תורה שנתגלה בחלום בבאור הפסוק על דרך העבודה

בַּחֲלוֹם נאמר לי פרוש הפסוק **כִּי בַצֵּלָם אֱלֹקִים עֲשֵׂה אֵת הָאָדָם**, פי עבודת האדם צריכה להיות לצרף וללבן עצמו מהתמריות שבו, כדי שיוכל להמתיק כל הדינים ברחמים וחסדים.

זֶה מְרַמֵּז כִּי בַצֵּלָם אֱלֹקִים עֲשֵׂה אֵת הָאָדָם, 'צֵלָם' ראשי תיבות צירוף לבון מיתוק, שבו עֲשֵׂה אֵת הָאָדָם – שִׁיְצַרְף וילבן את התמריות כדי למתק הדינים:

וַיַּחֲלֵ נַח אִישׁ הָאָדָמָה וַיִּטַּע כֶּרֶם (טו)

רוח שטות נכנסת בחוטא ונמנע מלשוב

וְהוּא פְּנַת הַתּוֹב, וְתַהי רֵאשִׁית מַמְלַכְתּוֹ הִיא מְלִכּוּתוֹ שֶׁל יֵצֵר הָרַע שְׁשׁוּלֵט בְּאָדָם וְנַעֲשֶׂה לוֹ כְּמֶלֶךְ, אֵת אֲשֶׁר אוֹמֵר לוֹ עוֹשֶׂה. וְהִנֵּה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָה (סוטה ג), אֵין אָדָם עוֹשֶׂה עֲבֵרָה אֲלָא אִם בֵּן נִכְסָה בּוֹ רֵיחַ שְׁטוּת, וְזֶהוּ 'בְּבָל', שֶׁמְבַלְבֵּל וּמְטַרְיף אֵת דַּעְתּוֹ.

וּכְיֵינוּ שְׁמַתְחִיל הָאָדָם לְשַׁמֵּעַ לוֹ הוּא מְכַנֵּס לוֹ עֲצוֹת רַעוֹת בְּלִבּוֹ וְאוֹמֵר לוֹ עֲדִין יִמְיָד אֲרַכִּים, עֲשֵׂה מַה שְׂאֵתָה חַפֵּץ וּכְשִׁיקְרָבוּ יִמְיָד לְמוֹת עֲשֵׂה תְשׁוּבָה, וְזֶהוּ 'וְאָרְךְ'.

וּכְשֶׁהֲזָקִין וְתִשֵּׁשׁ כַּחוֹ וְרוֹצֵה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, אוֹמֵר לוֹ הַתְּשׁוּבָה מְקַבֵּלֵת אֶפְלוּ בְּדַדְדוּכָה שֶׁל נֶפֶשׁ, וְזֶהוּ וְאֵכֵד, אוֹתִיּוֹת 'וְדָבָא', לְרַמֵּז לְמַה שְׁנֹאֲמַר 'תִּשָּׁב אֲנוֹשׁ עַד דְּבָא', דְּהִינּוּ שְׂאוֹמֵר לוֹ עַד שֶׁתֵּהָא מְטַל עַל עֲרֵשׁ דְּוֵי סְמוּךְ לַמִּיתָה וְשׁוֹב בְּתְשׁוּבָה וְה' מְקַבֵּלְךְ, עַד שְׁמוֹנְעוֹ מִן הַתְּשׁוּבָה, וְזֶהוּ וּכְלָנָה, מְלִשׁוֹן מְנִיעָה:

וּמַצְרִים יֵלֵד אֵת לוֹדִים וְאֵת עֲנָמִים וְאֵת לַהֲכִים וְאֵת נַפְתָּחִים. וְאֵת פְּתָרְסִים וְאֵת כַּסְלָחִים אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִשֵּׁם פְּלִשְׁתִּים וְאֵת כַּפְתָּרִים (י יג-יד)

פְּתוּחֵי חוֹתָם

רַבִּי יַעֲקֹב אַבִּיחֲצִירָא זִיע"א

לְשׁוֹן הָרַע מְטִיל שְׂנֵאָה בֵּין רַעִים אֲהוּבִים

כְּכַר פְּתַכְנוּ (פסוק ו) כִּי וּמַצְרִים גִּימְטְרִיא 'לְשׁוֹן', רוֹמֵז לְמִשְׁנַן בְּחֶרֶב לְשׁוֹנוֹ וּמְדַבֵּר לְשׁוֹן הָרַע וּמוֹצִיא שֵׁם רַע וְלִשְׁוֹנוֹ תְּדַבֵּר אָנוּן וּמְרַמֵּה תְּמִיד. וְהִנֵּה בְּעַל הַלְשׁוֹן בְּלִשְׁוֹנוֹ הָרַע מוֹלִיף רְכִיל וּמְטִיל שְׂנֵאָה אֶפְלוּ בֵּין אַחִים וְרַעִים, עַד שֶׁבְּלִשְׁוֹנוֹ הָרַע מְפָרִיד אִישׁ מֵעַל רַעְהוּ.

יֵיטֵב לֵב

רַבִּי יְקוֹתִיאֵל יְהוּדָה מְסִינְעֵט זִיע"א

עַל הָאָדָם לְשַׁמֵּר אֵת הַתְּעוֹרְרוֹת הַיָּמִים הַנוֹרָאִים

וְלִיכָא מִיַּדִּי דְלָא רְמִיזָא בְּאוֹרֵיחָא, דְּכַתִּיב בְּפָרָשָׁה דִּילָן וַיַּחַל נַח, רְצָה לוֹמַר בְּהַתְחַלַּת פְּרִשְׁת נח אֲזַ נַעֲשֶׂה אִישׁ הָאֲדָמָה, הַפֶּךְ מַה שֶׁהִיָּה בְּיָמִים נוֹרָאִים קְרוֹב לְשָׁמַיִם וְעוֹסֵק בְּדַבְרִים אֱלֹהִיִּים. וַיִּטַע כָּרֶם וַיִּשְׁתַּ מִּן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר, רְצָה לוֹמַר כִּי הַיָּמִים יָמֵי כַּכּוּרֵי עֲנָבִים וְהַבְּצִיר, עַד שֶׁמִּכַּח זֶה נִתְבַּלְבֵּל דַּעְתּוֹ וְשָׁכַח מַה שֶׁקָּבַל עָלָיו בְּיָמִים הַקְּדוּשִׁים:

וְתַהי רֵאשִׁית מַמְלַכְתּוֹ כְּכַל וְאָרְךְ וְאֵכֵד וּכְלָנָה בְּאֲרֵץ שְׁנַעַר (י)

פְּתוּחֵי חוֹתָם

רַבִּי יַעֲקֹב אַבִּיחֲצִירָא זִיע"א

יֵצֵר הָרַע מוֹנַע אֵת הָאָדָם מִן הַתְּשׁוּבָה

כָּאן בָּא לְרַמֵּז מוֹעֲצוֹתָיו שֶׁל יֵצֵר הָרַע וְתַחבּוּלוֹתָיו, שֶׁמִּפְתָּה הָאָדָם וּמְדַחְהוּ מְדַחֵי אֵל דְּחֵי עַד שְׁגוֹרָם לוֹ לְהַשְׁתַּקַּע וְלֹא יוּכַל לְשׁוֹב. וְהִנֵּה בְּתַחֲלָה קָדָם שִׁיגִיעַ הָאָדָם לְעֲשָׂרִים שָׁנָה אוֹמֵר לוֹ יֵצֵר הָרַע שֶׁכָּל מַה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אֵינוֹ נוֹתֵן עָלָיו דִּין וְחֲשׁבוֹן, לְפִי שֶׁאֵין בֵּית דִּין מְעַנִּישִׁין רַק מַעֲשָׂרִים שָׁנָה וְלִמְעַלָּה (שבת פט). וּכְשֶׁמִּגִּיעַ לְעֲשָׂרִים שָׁנָה אוֹמֵר לוֹ דַּעְדִּין יָמָיו אֲרַכִּים וְהַתְּשׁוּבָה מְקַבֵּלֵת כְּכַל עַתָּה.

וּכְשֶׁהוּא מְדַחְהוּ מְדַחֵי אֵל דְּחֵי וְשׁוֹמַע לוֹ, אֲזַ אֶפְלוּ בְּהִיּוֹתוֹ בֵּין שְׁשִׁים אוֹ שְׁבַעִים שָׁנָה אוֹמֵר לוֹ הַתְּשׁוּבָה מְקַבֵּלֵת אֶפְלוּ בְּעַת דְּכַדּוּכָה שֶׁל נֶפֶשׁ, שְׁנֹאֲמַר (תהלים צ ג) 'תִּשָּׁב אֲנוֹשׁ עַד דְּבָא', עַד שְׁמוֹנְעוֹ מִן הַתְּשׁוּבָה וְסוֹפוֹ יוֹרֵשׁ גִּיהֵנָם.

מסימים ב'מי, לומר שבעלי הלשון כופרים בה' ואומרים 'מי אדון לנו':

וַיְהִי גְבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידוֹן בְּאֶכָה גְרָרָה עַד עֵזָה
בְּאֶכָה סְדֵמָה וְעַמְרָה (י ט)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחיצינא זיע"א

עברה קלה גוררת עברה חמורה

וַיְהִי גְבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידוֹן בְּאֶכָה גְרָרָה עַד עֵזָה [בְּאֶכָה סְדֵמָה וְעַמְרָה]. כְּלוּמַר, וַיְהִי הַיָּהּ, שְׁעֵבְרָה גּוֹרֶרֶת עֲבָרָה מְקַלָּה לְחַמּוּרָה עַד שִׁמְשַׁתְּקַע בְּגִדּוּלָה שְׁבָהֶן. וְזֶהוּ גְבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידוֹן, דִּהְיִנוּ הֲרַמְאֵי הַזֶּה מִצִּידוֹן הַתְּחִיל, צַד בְּנֵי אָדָם וּמְרַמָּה אוֹתָם בְּפִיו.

ומשם גררה, התחיל יצר הרע לגרוו עברה אחר עברה עד עזה, עד החמורה. **באכה** סדמה ועמרה, כלומר אינו מניחו יצר הרע עד שגורם לו להיות פסודם ועמורה שפיתום בהם (להלן יג יג) יאנשי סדם רעים וחתאים לה' מאד:

וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקְדָּם וַיִּמְצְאוּ בְּקַעַה בְּאַרְץ שְׁנַעַר
וַיִּשְׁכְּנוּ שָׁם (יא ב)

מהרי"ד מבעלזא

רבי ישכר דב מבעלזא זיע"א

הזירות שלא לנטות מדרך הישר ולו סטה קלה

וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקְדָּם וַיִּמְצְאוּ בְּקַעַה. כְּשֶׁאָדָם מִתְחִיל חֵס וְשְׁלוֹם לְהַסִּיעַ עֲצָמוֹ מִקְדָּמוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, דִּהְיִנוּ שְׁנוּטָה קֶצֶת מִהַדְרָךְ הַיִּשְׁרָה, מִיָּד מוֹצֵא בְּקַעַה שֶׁהוּא מְקוּם נְמוּךְ - לְפַל

וְזָהוּ וּמְצָרִים, הוּא בַעַל הַלְשׁוֹן, בּוֹא וְרָאָה תּוֹלְדוֹת מַעֲשֵׂיו הַרְעִים, יֵלֵךְ אֶת לוּדִים וְאֶת עַנְמִים, לוּדִים מִלְשׁוֹן לְדָה, וְעַנְמִים מִלְשׁוֹן נְעִימִים, כְּלוּמַר, אֶפְלוּ בְּנֵי אָדָם שְׁמִיּוֹם שְׁנוּלְדוֹ הֵם נְעִימִים אֲהוּבִים וּמְדַבְּקִים בְּאַהֲבָה וְרַעוּת, כָּאֵל בַּעַל הַלְשׁוֹן וְנִתְּן בִּינֵיהֶם לְהִבִּי הַמַּחֲלָקֶת עַד שֶׁהַפְּרִדָּם אִישׁ מֵעַל אַחֵיו.

וְזָהוּ וְאֶת לְהִבִּים וְאֶת נִפְתָּחִים, דִּהְיִנוּ נִתְּן בִּינֵיהֶם אִשׁ לְהִבּוֹת עַד שֶׁהַפְּתִיחַם וְהַפְּרִדָּם אִישׁ מֵעַל אַחֵיו. וְאוּמְרוּ נִפְתָּחִים, כְּלוּמַר תַּחַת אֲשֶׁר הָיוּ סְתוּמִים וּמְחַבְּרִים בְּאַהֲבָה וְרַעוּת וְזָר לֹא יִקְרַב אֲלֵיהֶם, כָּאֵל בַּעַל הַלְשׁוֹן וּפְרָץ סְתָמֵיהֶם וְעֲשָׂאָם פְּתוּחִים, כָּל הַרוּצָה לְכַנֵּס הָרִי הַפְּתוּחַ פְּתוּחַ:

בעל הלשון מדבר רעה גם על מי שמטיב לו

וְאֶת פְּתָרִים וְגו', הַפְּנֹנָה, דְּבַעַל הַלְשׁוֹן פִּינָן שְׁסוּרוֹ רַע, אֶפְלוּ מִי שְׁעוֹשֶׂה לוֹ טוֹבָה וּמֵאֲכִילוֹ וּמִשְׁקָהוּ, מְדַבֵּר עָלָיו רַעַה וּמוֹסְרוֹ וְנִלְחָם עִמּוֹ. וְזֶהוּ וְאֶת פְּתָרִים, קָרִי בַּה' פֶּת' יְמָסֵר', כְּלוּמַר, אֶפְלוּ מִי שְׁאוּכַל פֶּתוֹ מוֹסְרוֹ וּמִפְּסִירוֹ. וְאֶת כְּסָלְחִים, קָרִי בַּה' כּוֹס יְלָחִם', אֶפְלוּ מִי שְׁשׂוֹתָה כּוֹסוֹ נִלְחָם עִמּוֹ.

וְהִנֵּה בַּעַל הַלְשׁוֹן עַל יְדֵי לְשׁוֹנוֹ שִׁמְטִיל שְׁנֵאָה בֵּין אִישׁ לְרַעְהוּ מְבִיא אוֹתָם לְיַדֵּי שְׁפִיכוֹת דָּמִים, וְזֶהוּ אֲשֶׁר יִצְאוּ מִשֵּׁם פְּלִשְׁתִּים, פְּלִשְׁתִּים גִּימַטְרִיא 'שְׁפִיכוֹת דָּם'. וְאֶת כְּפָתָרִים מִלְשׁוֹן כְּפִירָה, לוֹמַר לָךְ דְּבַעַל הַלְשׁוֹן כּוֹפֵר בְּעַקֵּר, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (תהלים יב ה) 'אֲשֶׁר אָמְרוּ לְלִשְׁנָנוּ נִגְבִּיר שְׁפִתֵינוּ אֲתָנוּ מִי אָדוֹן לָנוּ'.

וְהִנֵּה כְּפָתָרִים יֵשׁ בַּה' אוֹתִיוֹת 'כּוֹפְרִים', וְעוֹד תִּיָּו רוּמָז לְתוֹרָה, לוֹמַר שְׁכּוֹפְרִים בְּתוֹרָה. וְעוֹד, כָּל הַשְּׁמוֹת הַלְלוּ שֶׁל בְּנֵי מְצָרִים

היתה שולטת קלפת דור הפלגה שכל ענינם ערוב טוב ורע.

ביאור דברי המדרש

וזה הוא שאיתא במדרש (פ' לח), 'אשר בנו בני האדם' (בראשית יא ה), וכי מה נאמר, בני חמריא או בני גמליא, אלא בני דאדם קדמא, שהחטא היא ערוב טוב ורע, וברשי' 'דברים אחרים' (פסוק א שם) על יחודו של עולם, ובמדרש דברים חדים על ה' אלקינו ה' אחד, ועל כן שלטה אז קלפה בעולם המתנגדת לאור אלופו של עולם והיה נצרך כח גדול מאד להאיר את החשך מה שלא נמצא זה בהרן, ועל כן אסתלק אלופו של עולם מתפן.

ולכן היתה תקנתו שישרף באש על קדוש השם. אף שמסר עצמו על מנת לעשות לו נס שאין עושין לו נס (בכתוב"כ פ' כב), מפל מקום מבאר בתרגום יונתן שהיה קדוש השם בשרפתו שרבים היו אומרים על אברהם שהרן עשה כשורף שלא ישלט האש באברהם, וכיון שגשרף הרן היה קדוש השם למפרע. ועל כן היה לו לבוין שנכלה החלק הרע ונשאר כעמר נקי, ועל כן כשפא אחר כך באהרן היה מאיר בו אלופו של עולם.

המענה למתאוננים שאינם נשאים אחר התפלה והימים הטובים באותה בחינה

והנה זה למוד לכל איש ישראל, שבעוד נשרש בו חלק הרע אי אפשר שגאיר בו האל"ף – הוא יחודו של עולם – להיותו דבוק תמיד, כי חלקי הרע מפסיקים.

וזוהי תשובה למתאוננים על מה שאינם יכולין להשאר תמיד בבחינה אחת כמו שהיו בעת התפלה או אחר ימים טובים ושבחות כמו אז, כי חלקי הרע שעודם בו מפסיקים כנ"ל. והעצה לזה הוא לבוין באשא דאורייתא, וכל דבר אשר נבא באש תעבירו באש וטהר' (במדבר לא כג).

שם, והולך ונופל דרגה אחר דרגה חס ושלום, אם אינו מתחזק לשוב לדרך הישרה, כי בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו (מכות י:):

נימת הרן על פני תרח אביו בארץ מולדתו באור כשדים (יא כח)

שם משמואל

דבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

שרפת הרן באור כשדים – השלמת ברור מקלפות דור הפלגה ודבקותו כבורא יתברך

וימת הרן על פני תרח אביו וגו'. איתא בכתבי האר"י ז"ל שהיתה בו נשמת אהרן. ומאת כבוד קדשת אבי אדומ"ר זצלה"ה שמעתי, שגמר זה בדברי חז"ל הקורא לאהרן הרן, עד כאן.

והנה ידועים דברי מהר"ל שאהרן אותיותיו פנימיות ה"א ביחידות רי"ש במאות נו"ן בעשיריות, עד כאן תכן דבריו. ויש לומר שהאל"ף שבראש מורה שמאיר בו אלופו של עולם, הינו שהיה תמיד דבוק בהשם יתברך.

ולפי זה הרן שהיתה חסרה בו האל"ף ואין בו רק האותיות הפנימיות, מורה שהוא פנימי אכל לא נשלם להיות דבוק באהרן, מפל מקום הפנימיות שבו היתה טובה, ועל כן היו טמונות בתוכו כל אותן הנשמות, נשמות כל האמהות שרה רבקה רחל ולאה ויש אומרים אף בלהה זלפה, ונשמת דוד המלך.

ובזה יובן שהצרך להשרף באור כשדים, וכעין שבשר המגיד להבית יוסף כי לאחר שיגיע לרום המעלה יזכה להשרף על קדוש השם ואז ישאר כעמר נקי. וכן היה ענין הרן. שגראה שמה שהיתה חסרה בו האל"ף שהיא הדבקות, זה בא מחמת שאז

השבת עצה לדבר

ובאמת שבת עצמו מועיל לזה, פי בשבת אין משתמשין באילן, ובוהר הקדוש שהוא עץ הדעת טוב ורע, ועל פן שבת הוא רזא דאחד. אף מי הוא שיזכה לשבת בשלמות

בעוד מצואתו לא רחץ. וגם לזה העצה רק לבון באשא דאורייתא, ולעמת הלבון באשא דאורייתא זוכה לשבת, ושניהם פאחד טובים (תרע"א):

אוצרות גאוני הדורות

אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו

(ו ט)

דבר בעתו

רבי יצחק צאלח מקמל זצ"ל

האם נוח לאדם שנברא או נוח שלא נברא

יש לבאר על פי הגמ' בערובין (ג:) תנו רבנן שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא. נמנו ונגמרו, נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, עכשו שנברא יפשפש במעשיו, וי"א ימשמש במעשיו.

וזהו שפפל הכתוב ואמר אלה תולדת נח נח, רצונו לומר, מה שנחלקו החכמים אם נוח לאדם שנברא או נוח שלא נברא, ונמנו ונגמרו נוח לו לאדם שלא נברא, זהו ברב בני האדם, אבל על איש צדיק תמים וגו', את האלהים התהלך נח, כלומר, אם הצדיק הולך בדרך ה', אזי נח בודאי, פי בצדיק פנה נוח שנברא.

פני דוד

רבי חיים יוסף דוד אוולאי זצ"ל - החיד"א

צדקותו של נח כדור המבול, ותמימותו כדור הפלגה

שמעתי בשם מרן הקדוש ראש גולה מהרר"י קארו זצ"ל שפרש, פי הנשמר מאות ברית קדש נקרא צדיק, והנשמר מעבודה זרה נקרא תמים, דקתיב פרשת שופטים (דברים יח יג) 'לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וכו' תמים תהיה עם ה' אלהיך, ולמדנו כי מי שהוא נשמר מכל אלה שהם עבודה זרה וחקות הגוים נקרא תמים.

וקשה, מאחר שהסכימו שנוח לו לאדם שלא נברא, מדוע אם פן ברא ה' את האדם, והלא אין רע יורד מן השמים, וכל מה שעושה ה' הפל לטובה, ובפרט אחר שכתוב ויברא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד' (בראשית א, לא).

ונראה לבאר שבית שמאי ובית הלל הסכימו על רב בני אדם, אבל אם זכה אדם להיות צדיק, ודאי טוב ונוח לו שנברא. ומה שאמרו נוח לו שלא נברא, מתיחס לרב בני אדם, שכלפי עצמם היה נוח להם שלא נבראו, ומה שבראם ה' הוא כדי להיות לעזר לצדיק שהוא יסוד העולם, ולמלא את צרכיו.

והנה נח נמצא בשני דורות, דור המבול, דוד הפלגה כידוע מחשבון שנותיו, והוא נשמר מעונות השני דורות, אשר כדור

להראות דָּאָנוּ נִזְוִינֵן רַק בְּזִכּוּתוֹ (מכבוד אדמו"ר
הרה"ג מורנו הרב רבי שמעון סופר אבד"ק קראקא).

חֲמֻדַּת יִשְׂרָאֵל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

תור תבות וְהִיָּה לְךָ וְלָהֶם לְאֹכֶלָה

לְכַאוּרָה נְרָאָה תְבוּת אֵלֹו וְהִיָּה לְךָ וְלָהֶם
לְאֹכֶלָה כְּמִיתָר דְּבוּדָאֵי הַתְּכֵלִית
הִיָּה לְאֹכִילָה, וְגַם תְּבַת 'אַשֶׁר יֹאכְל' נְרָאָה
כְּמִיתָר. וּכְבָר דְּדַק הַגָּאוֹן הַגֵּרָא זי"ע (בְּקוּל
אֵלִיהוּ אוֹת ח) עַל זֶה, וּמְתָרְךָ, דְּבִיּוֹמָא (פ) דְּרִשְׁיִנֵּן
אֶכַל שְׂאֵתָה כּוֹל לְאֹכְלוּ בְּבַת אַחַת וְזֶה כְּפִיזָה,
נִמְצָא מְזֶה שֶׁהַתְּבָה 'יֹאכְל' בָּאָה לְהוֹרוֹת עַל
שַׁעוֹר כְּפִיזָה שְׂאֵפְשֶׁר לְבָלַע בְּבַת אַחַת, וְלִפִּי
זֶה הִיָּה צְוִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַכִּיֵּן לְכֹל תְּהִיָּה
וּבְהִמָּה רַק כְּשַׁעוֹר בִּיזָה לְכֹל סַעְדָּה, וְהַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ נִתֵּן הַבְּרָכָה שְׂיִהָא בּוּ כְּדִי שְׂבִיעָה, עַל
כֵּן מְסִים הַפְּסוּק אִף שְׁלֵא הַכִּיֵּן רַק כְּשַׁעוֹר
בִּיזַת תְּרַנְגְלַת אֶכַל עַל יְדֵי הַבְּרָכָה וְהִיָּה לְךָ
וְלָהֶם לְאֹכֶלָה לְשַׁבַּע, עַד כָּאֵן דְּכִרְוֵי הַקְּדוּשִׁים.

וְאוּלֵי אֶפְשֶׁר לוֹמַר בְּהַקְדָּם מַה דְּאִיתָא בְּגִמְרָא
(בְּרֻכּוֹת כ), אֲמָרוּ מִלְּאַכֵי הַשֶּׁרֶת לִפְנֵי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רְבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם כְּתִבְתָּ
בְּתוֹרְתְךָ 'אַשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָּנִים' (דְּבִרִים י ז), וְאִיךְ
אַתָּה נוֹשֵׂא פָּנִים לְיִשְׂרָאֵל דְּכְתִיב (בְּמִדְבָר ו כז)
'יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ', אֲמַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא וְכוּ', וְהֵם מְדַקְדְּקִים עַל עַצְמָם עַד פְּזִית
וְעַד כְּפִיזָה, וְדַקְדַּק הַגָּאוֹן רְבִי חַיִּים מְנוּוֹלָאזִין
זי"ע דְּתִבְתָּ 'עַל עַצְמָם' נְרָאָה כְּמִיתָר, וְתָרְךָ
דְּבִמְעֵשֶׁר עֲנִי כְּתִיב (דְּבִרִים יד טז) 'וּבָא הַלֹּוֹי וְגוֹ'
וְאֹכְלוּ בְּשַׁעְרֶיךָ וְשִׁבְעוּ', וְאִם לֹא הֵיִינוּ מְדַקְדְּקִים
עַד פְּזִית אֵלָא הֵיִינוּ מְפָרְשִׁים דְּתִבְתָּ וְשִׁבְעָתָּ
פְּרוּשׁ שְׂבִיעָה לְגִמְרֵי הִיתָה טוֹבָה לְעֲנִי, דְּשֵׁם
נְמִי כְּתִיב וְשִׁבְעוּ' שְׂצָרִיכִים לְתֵן לוֹ כְּדִי שְׂבִיעָה
מִמֶּשׁ, אֶכַל כְּשִׁאָנוּ מְדַקְדְּקִים עַד כְּפִיזָה וְאָנוּ

הַמְבוּל בְּעִבּוֹר שְׁשֶׁמֶר אוֹת בְּרִית רָאוּי לְקָרָא
צְדִיק, וּבְדוֹר הַפְּלִגָּה יַעֲזֵן נִשְׁמַר מִחֲטָאָתָם
וּפְשָׁעָם שְׁהִיָּה בְּעִבּוּדָה זֶרָה רָאוּי שְׂיִקְרָא תְּמִים.

וּמַעֲתָה אֲתִי שְׂפִיר, דְּבְדוֹר הַמְבוּל אֲמַר לוֹ
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא (ו א) 'אַתָּה רְאִיתִי
צְדִיק בְּדוֹר הַזֶּה' כִּי עֲזִיֵּן לֹא הִיָּה דוֹר הַפְּלִגָּה
כְּדִי שְׂיִקְרָא תְּמִים, וְדוֹר הַמְבוּל עוֹנָם הִיָּה
זְנוּת, וְלָכֵן נִקְרָא צְדִיק, וְזֶה שְׁאָמַר 'בְּדוֹר הַזֶּה'
אַשֶׁר חֲטָאוּ כָּלֶם בְּזְנוּת וְאַתָּה נִשְׁמַרְתָּ, קוּרָא
אֲנִי עֲלֶיךָ צְדִיק.

אֲמָנָם כּוֹתֵב הַתּוֹרָה שְׁהִיָּה אַחַר שְׁנֵי הַדּוֹרוֹת
מְבוּל וּפְלִגָּה תְּאָרוּ בְּשֵׁם 'צְדִיק תְּמִים',
כִּי נַח נִשְׁמַר מְעוֹן שְׁנֵי הַדּוֹרוֹת, זְנוּת וְעִבּוּדָה
זֶרָה, וְלָכֵן אֲמַר 'צְדִיק תְּמִים הִיָּה בְּדוֹרְתֵינוּ'
תְּרַתִּי מִשְׁמַע, שֶׁהֵם דוֹר הַמְבוּל וְדוֹר הַפְּלִגָּה,
וְנֵאִים הַדְּבָרִים לְמִי שְׂאֲמָרְךָ.

וְאַתָּה קַח לְךָ מִכֹּל מֵאֹכַל אֲשֶׁר יֹאכַל וְאַסְפֵּת
אֵלֶיךָ וְהִיָּה לְךָ וְלָהֶם לְאֹכֶלָה (ו כא)

דְּבַשׁ וְחֶלֶב

רבי מנחם מאנדל קרנגיל זצ"ל

הַתְּרָה אֲכִילַת נַח קִדְּם אֲכִילַת הַבְּהֵמוֹת כִּינוּ
שְׁנַצְלוּ בְּזִכּוּתוֹ

מְדַקְדְּקִים וְהָא כְּתִיב בְּמִקּוֹם אַחַר (דְּבִרִים יא
טו) 'וְנִתְתִי עֵשֶׂב בְּשַׁדְּךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ
וְאֹכְלֹת וְשִׁבְעָתָּ' וּמִכָּאֵן לְמִדּוֹ חו"ל (בְּרֻכּוֹת מ).
דְּאָסוֹר אֲדָם לְאֹכַל עַד שְׂיִתֵּן לְבַהֲמֹתָו תַּחֲלָה.

וְאַפְשֶׁר לוֹמַר עַל פִּי מַה שְׂאָמְרוּ ז"ל (ב"ר
לג א) בְּאַלְפְּסַנְדֵּר מוֹקְדוֹן 'אֲדָם וּבְהֵמָה
תּוֹשִׁיעַ ה'' דְּאֲדָם נִזּוֹן בְּשִׁבִיל הַבְּהֵמָה. וְעַל
כֵּן מִהְרָאוּי לְהַקְדִּימָה, מַה שְׂאִיֵּן כֵּן כָּאֵן
דְּהַבְּהֵמוֹת וְהַחַיּוֹת נִצּוּלוּ כְּלָן בְּזִכּוּת נַח שְׂפִיר
הַקְדִּימוֹ הַתּוֹבֵב לְנַח, לְךָ וְלָהֶם לְאֹכֶלָה. וְאוּלֵי
בְּשִׁבִיל זֶה נִזְהָגִין לְאֹכַל שִׁירִים מֵאֲכִילַת הַצְּדִיק,

להיות סגורים בהתכה שלא יראו דין הנעשה בעולם. וזה שאמר הקב"ה לנח 'בא אתה וכל ביתך אל התכה', ואם תאמר הלא הרבה רוח והצלה לפני להצילך, 'כי אתך ראיתי צדיק לפני', הינו אתה לבדך פדאי לראות במפלת הרשעים, אבל בניך לא.

ולא מצאה היונה מנוח לכף הנלה ותשב אליו אל התכה כי מים על פני כל הארץ וישלח ידו ויקחה ויבא אותה אליו אל התכה. ויחל עוד שבעת ימים אחרים ויסף שלח את היונה מן התכה. ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה וידע נח כי קלו המים מעל הארץ (ח ט-יא)

דברי שאול

רבי יוסף שאול נתנון זצ"ל

היונה מצאה מנוח ביום השבת, ומתוך שמרנשת בקדשת השבת אינה תולשת מן המחבר

כפיוט של שבת יסד 'יונה מצאה בו מנוח', ובלי ספק מבאר בן במדרש, ואולי יצא לו בן ממה דכתיב 'ולא מצאה היונה מנוח', היינו שלא היה בשבת שנגרא מנוח, לכך שמר ליום השבת, שהמתין שבעת ימים.

והנה הביאה עלה זית, והנה מצאתי בסדור של דודי זקני הגאון סבא קדישא יעב"ץ ז"ל בחלק שלישי הנקרא מגדל עז, שכתב ששמע רמז נפלא שיש מופת על שבת מלבד הסמבטיון, שהיונה אינה תולשת מן המחבר בשבת, עין שם. והנה אם אמת הדבר לפי עניות דעתי רמז למה שמצאה היונה מנוח ביום השבת, על כרחך קדשת שבת עליה ומרגשת לבלתי תתלש מן המחבר. וילדעתי זה שאמר 'ותבא אליו לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה', והינו שכל השבת לא היתה תולשת רק לעת ערב עלה זית טרף בפיה,

מפרשים ד'ושבעת' הוא אפלו כפיצה, אז יצא רעה לעני שלא יתנו לו רק כפיצה, אכן כל זאת אם היינו עושים על פי הדין, אבל אנחנו עושים לפני משורת הדין ונותנים לעני כדי שביעה ממש, ועל עצמנו אנו מדרקקים עד כפיצה, וזה אמר הקדוש ברוך הוא, שהם מדרקקים 'על עצמם' ודורשין 'ואכלת ושבעת' זה כפיצה, אבל על העני הם דורשים כפשוטו שביעה ממש, עד כאן דבריו הקדושים.

ולפי זה יש לפרש דכונת התורה הקדושה להורות לנו 'אתה קח לך' לצרף עצמך 'מכל מאכל אשר יאכל', ועל זה דרשו מאכל הנאכל בבת אחת וזה כפיצה, 'והיה לך' זה יהיה בוקא לך, אבל 'ולחם לאכלה' אכילה ממש כדי שביעה, דשם לא כתוב 'אשר יאכל' כנ"ל.

ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך אל התכה כי אתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה (י א)

לקוטי מהר"ם שיק

רבי משה שיק זצ"ל

כינו התכה בשביל בני נח שלא היו ראויים לראות במפלת הרשעים

ונראה לפרש, דלעיל (ו יד) הקשה רש"י למה הטריחו הקב"ה לעשות התכה, הרי הרבה רוח והצלה לפניו יתברך, אבל יש לתרץ לפי מה דפרש רש"י גבי לוט על פסוק (בראשית יט ט) 'אל תביט אחריך' וגו', פרש רש"י שם שאינך נצל בזכותך אלא בזכות אברהם, ואינך רשאי לראות בפרעניות הנעשה להם, כיון דגם אתה עשית כמעשיהם.

והנה גם שם חס ויפת בני נח לא היו צדיקים כל כך שהיו ראויים להנצל מן המבול אם לא בזכות נח, על כן הצרכו

אולם כל זה רק בהקמה והעוף, אף הדגים אשר בינם אשר לא הציל, עדין לא היה לו שום זכות פגגדס, אלא פיון שהתר לו לאכל בשר, לא רצה הקב"ה להוציא מין אחד והתיר לו כל דגי הים, אף אותן לא קנה לעצמו באיזה זכות, אלא 'ובכל דגי הים בידכם נתנו', הקב"ה נתנם לו במתנה.

חירגא דיומא

רבי רחמים יוסף מאמאן זצ"ל

התר אכילת בעלי חיים לנח משום שהכניסם לתבה

כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב נתתי לכם את כל. והקשי מבאר מה צריך דמיו התר בעלי חיים 'כירק עשב', והיה די לומר 'לכם יהיה לאכלה' ותו לא.

ואפשר לפרש בהקדם מה שפתב בספר מטעם המלה (ח"ד סי' תקג), וזה לשונו: הטעם למה אדם הראשון לא התר לו אלא גדולי קרקע, וילנח התר אפלו בעלי חיים, לפי שאדם הראשון לא התר לו אלא יגיע פפיו כי עבד האדמה וצמחו לו פרי הארץ, מה שאין בן בעלי חיים. אבל נח הציל הבעלי חיים והכניסם לתבה, וקיימא לן (כ"מ א:): המציל מזוטו של גם ומשולוליתו של נהר הרי אלו שלו, ואם בן מדינא זכה נח בבעלי חיים, עין שם.

ובזה אתי שפיר כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה, ונתן טעם לשבח כירק עשב שנתתי לאדם הראשון לפי שהוא יגיע בפיו נתתי לכם את כל, שעל ידי שהכנסתם אותם לתבה מן המבול זכיתם בהם, ודו"ק.

ועל פי זה יבוא על נכון דקדוק פסוק מכל בהקמה הטהורה תקח לך שבעה, דתבת

וזה רמוז נפלא לפי עניות דעתי, אף שאין זה מדברי לא מנעתי לכתב, יען שדברי דודי וקני המה חדשים ומצאתי סעד לתמוכו.

ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים בכל אשר תרמש האדמה ובכל דגי הים בידכם נתנו. כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב נתתי לכם את כל (ט ב-ג).

מנחת יהודה

התר אכילת דגים בתורת מתנה

פרש רש"י כירק עשב שהתתתי לאדם הראשון, בן התיר הקב"ה לנח ובניו לאכל בשר. הנה הב' תבות 'כירק' נתנו' לכאורה מיתרות, פי די באמרו 'ומוראכם וחתכם יהיה וכו' ובכל דגי הים'. ועוד יש לדקדק מדוע לא התיר הקב"ה לאדם הראשון לאכל בשר, ומדוע לא אמר הקב"ה לאדם הראשון שיהיה מוראו על כל בשר.

ושמעתי מפי הדרשן הגדול מו"ה פייש פישמאן זצ"ל מגיד מישרים בק"ק פרעסבורג, שכל זמן שהאדם לא עשה איזה טובה לחיות הארץ לא היה מן הראוי שהאדם ישלט בגופו שיהיו לו לאכלה, הלא גם לבהמת הארץ יש רצון ותאוה לחיות על פני האדמה כמו לאדם, ועדין לא קנה האדם שום זכות לעצמו נגד מין בהקמה, על בן לא התר לו לאכל מהם.

לא בן בזמן נח אשר התעסק עצמו כמו שנה שלמה עם כל החי אשר היה בתבה, אף התר לו לאכל בשר בכל אשר תאוה נפשו, כי על ידי זה נשתעבדו לו חיות הארץ, וזה שאמר 'ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים'.

בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים מִיּוֹם שֶׁחָרַב בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ נִנְעָלוּ שַׁעֲרֵי תְּפִלָּה, וְאָנוּ אוֹמְרִים אִם גַּם תְּפִלָּתֵנוּ לֹא הוֹעִילָה אָבֵל עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ וּלְמַעַן קִדְשֶׁתְּךָ וְתוֹרָתְךָ וַיִּמְיָךְ, הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ, וְזֶה הַרְעַשׁ לְמַעַלָּה.

ובמדרש אֵיכָה (ג ט) יְלִיף לָהּ דִּנְגָעָהּ שַׁעֲרֵי תְּפִלָּה מִדְּכֻתִּיב (ג מד) 'סְפוֹתָהּ בְּעֵנָן לָךְ מֵעֵבֹר תְּפִלָּה', וְזֶה שְׁרָמֵז הַפְּתוּב בְּשִׁיהִיָּה עֵנָן מֵעֵבֹר תְּפִלָּה, 'קִשְׁתִּי נִתְּמִי בְּעֵנָן', שֶׁתְּפִלָּתִי עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשֶׁתְּךָ וְתוֹרָתְךָ וַיִּמְיָךְ.

וכני כוש סכא וחווילה וסכתה ורעמה וסכתא וכני רעמה שכא ודנן. וכוש ילד את נמרד וגו' (י ט-ח)

זרע ברך

בְּכִי בְּרַכְיָה בְּרַךְ שִׁפְיָא וְצִ"ל

לא הכר בתחלה שנמרוד בנו של כוש עד שגלה אברהם אבינו את קלונו שהוא ילוד אשה ואינו אלהה

ויש לְרַקְדָק לְמָה לֹא קָחֵשִׁיב לִיָּה לְנִמְרוֹד בְּכֻלָּל שְׂאָר בְּנָיו, וְהַדְּבָר קָשֶׁה מְאֹד, וּלְכָל הַפְּחוּת יֹאמֵר 'כּוֹשׁ יֶלֶד גַּם אֶת נִמְרוֹד', וְאִז הִיָּה מוֹסִיף עַל שְׂאָר בְּנָיו שֶׁל כּוֹשׁ הַנִּזְ"ל. וְעוֹד יֵשׁ לְהַבִּין מֵה שֶׁכְּתוּב 'הוּא הִחֵל לְהִיּוֹת גִּבּוֹר', וְכִי עַד אוֹתוֹ זְמַן לֹא הִיָּה בְּעוֹלָם גִּבּוֹר חֵיל, וּכְבֹד מְצִינָן לְמַעַלָּה (ו ד) שְׂאֵמֵר 'הִמָּה הַגִּבּוֹרִים' וְגו', וְעוֹד וְכִי לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשַׁע בָּא.

אכן פְּסוּק זֶה יוֹבֵן בְּסִיעָתָא דְשִׁמְיָא בְּהַקְדָּמָה מֵאֵמֵר תְּנָא דְבִי אֲלִיָּהוּ זוּטָא (פכ"ח) אָמֵר רַבִּי אֲלִיעֶזֶר לְתַלְמִידָיו יוֹדְעִים אֶתְּם בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל אֲבָרָהָם, אָמֵר לוֹ יְהִי רְצוֹן שְׁתוּדֵיעֵנוּ, מִיָּד פְּתַח 'תַּתָּן אֲמַת לַיעֶקֶב חֶסֶד לְאֲבָרָהָם' וְגו', מֵה עֲשֵׂה אֲבָרָהָם שֶׁבַר הַצְּלָמִים וְהַשְּׁלִיכֵן אֶל הַמְּדוּרָה וַיִּשָּׁב עֲלֵיהֶם, בָּא נִמְרוֹד וַיִּמְצָאוּ, אָמֵר

ל'ך' לְכֹאֲרָה הִיא שְׁפַת יְתָר, וְעַל פִּי הַקּוֹדֵם יָבוֹא עַל נְכוֹן, דְּלִקְחִיהָ זֹו הִיא לְהֶאֱתָךְ וּלְטוֹכָתְךָ שִׁתְּרוּ לָךְ בְּאֲכִילָה.

פרדס יוסף

הַעֲלַת הַדְּגִים בַּיָּם אוֹקְיָנוֹס בְּזִכּוֹת נַח

הגאון הַקְּדוֹשׁ מִפִּילִץ ז"ל הַקָּשָׁה לְגִיסוֹ לְאֲדָמוֹר הַגַּה"ק מַגּוֹר בַּעַל שְׁפַת אֲמַת וְצ"ל לְפִי מַה שֶׁכְּתַב הַרְמַב"ן (א כט) דְּלִכְךָ הִתֵּר לִנְח בַּעֲלֵי חֵי, מִשּׁוּם דְּכֻלָּם נִצְלוּ בְּזִכּוֹתוֹ, לְפִיכֶךָ מִתְּרִין לוֹ, אִם בֵּן לְפִי דְבָרִי חַז"ל מְפַל אֲשֶׁר בְּחֻרְבָּהּ מֵתוּ וְלֹא דְגִים שְׂבִיָּם, אִם בֵּן הָאִיף הַתְּרוּ דְגִים שְׂלֵא הָיוּ בַּגְּזֵרַת מַבּוּל וְלֹא נִצְלוּ בְּזִכּוֹת נַח.

והשיב לוֹ, דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ (ב"ר לב יא) וְרַמְבַּ"ן (בראשית ז כג) שֶׁכָּל הַבְּרִיּוֹת שְׂבִיָּם הָיוּ אֶז בַּיָּם אוֹקְיָנוֹס, שְׁהָרִי בַּמַּבּוּל הָיוּ הַמַּיִם רוֹתְחִין, וְאִף דְגִים לֹא הָיוּ יְכוּלִין לְחַיּוֹת בָּהֶם, רַק בְּרַחוּ לְמַרְחוֹק לְאוֹקְיָנוֹס, וְאִם בֵּן אִי לְאוֹ זְכוּת דְּנַח לֹא הָיוּ רְשָׁאִין לְשׁוּט לְאוֹקְיָנוֹס, וְאִם בֵּן מַה שְׂמַצִּינִין בְּשְׂאָר הַמַּקּוּמוֹת רַק בְּזִכּוֹת נַח, וְדַפְח"ח.

את קשתתי נתתי בענן (ט יא)

לקוטי חבר בן חיים

בְּכִי חֲזַקְיָה פְּיִיבֵל פְּלוּיֵס וְצִ"ל

תְּפִלָּה לְשֵׁם כְּבוֹד שְׁמַיִם פּוֹתַחַת שַׁעֲרֵי שְׁמַיִם הַנְּעוֹלָמִים

מסר לָנוּ מִרְן [הַחֶתֶם סוֹפֵר] כִּי 'קִשְׁתִּי' רֵאשִׁי תְּבוֹת קִדְשִׁי, שְׁמִי, תוֹרָתִי, יְמִינִי. וְנִזְכִּיתִי לְבָאָר בְּנִתּוֹ, כְּתַב הַטּוֹר (א"ח ס"י קכב) כְּשִׂאוֹמְרִים יִשְׂרָאֵל בְּסוֹף תְּפִלָּה עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ וְכוּ' נַעֲשֵׂה רַעַשׁ גָּדוֹל לְמַעַלָּה, נִרְאֶה הַעֲנָנִים כִּי

אָבֵל הָאֵמֶת הוּא דְכוּשׁ הוֹלִיד אֶת נִמְרוֹד דְּאִינוּ אֶלָּא יְלֹד אִשָּׁה, כִּי אַבְרָהָם גָּלָה קְלוּנוּ וְאָמַר לוֹ לֹא אֶדוֹן וְאֵלוֹהַּ אִתָּה אֶלָּא בְּנוֹ שֶׁל נִמְרוֹד אִתָּה וְכוּ', וְזֶה שֶׁסֵּדַר אוֹתוֹ בְּפָנָיו עֲצָמוּ לֹא בְּכֻלָּל שְׂאֵר בְּנֵי כּוּשׁ, כִּי לֹא הִפְר בַּתְּחִלָּה שְׁבָנוּ שֶׁל כּוּשׁ הָיָה עַד לְבִסּוֹף וְכַנִּ"ל.

וְזֶה שֶׁכְּתוּב הוּא הַחֵל לְהִיּוֹת גְּבוּר וְגו', דִּמְעַכְשָׁו שְׁגָלָה אַבְרָהָם עָלָיו הַתְּחִיל לְהִיּוֹת גְּבוּר לְחוּד לֹא אֵלוֹהַּ, עַל כֵּן יֹאמַר כְּנִמְרוֹד גְּבוּר צִיד לְפָנָיו ה', רָצָה לוֹמַר דְּמֵאוֹתָהּ שְׁעָה נַעֲשֶׂה לְמַשָּׁל וְלְשִׁנְיָהּ, דְּכָל מִי שֶׁהָיָה צָד אֶת הַבְּרִיּוֹת וְהִטְעָה אוֹתָם הָיוּ אוֹמְרִים 'כְּנִמְרוֹד גְּבוּר צִיד לְפָנָיו ה'', רָצָה לוֹמַר שֶׁכְּמוֹ כֵּן נִמְרוֹד הָיָה צָד אֶת הַבְּרִיּוֹת לְפָנָיו ה', וּמִנַּע אֶת הָעוֹלָם לְעַבְדוֹ אֶת ה' בְּאֲשֶׁר עָשָׂה עֲצָמוּ אֵלוֹהַּ וְכָאֱמוּר.

מנושאי הפרשה

הטעם שלא נגזר דינם של בני המבול אלא על הגזל

ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ (י' א')

איל המלואים

כפי אריה לייב קרא זצ"ל

אלמלא אסור גזל היה התנצלות לבני דור המבול שלא נצטוו במצוות בני נח

פרש רש"י לֹא נִחַתְּם גְּזוּר דִּינָם אֶלָּא עַל הַגְּזֵל, וְאָמַר כְּבוֹד אֲאִ"ו הַגְּאוֹן מו"ה זְעֵלִיג אַב"ד דְּק"ק הַנוֹבֵר, לְפִי שֶׁמְצִינּוּ (שְׁמוֹר"ד מו ט) מִשֶּׁה לְמַד סִגְנוּרְיָא עַל יִשְׂרָאֵל לְאַחַר חֲטֵאת הָעֵגֶל, וְאָמַר לִי צְוִיתָ, שְׁאֲמַרְתָּ בְּסִינֵי 'אֲנִכִּי' וְלֹא יִהְיֶה לְךָ, 'לְךָ' דִּיִּיקָא, וְלֹא לְהֵם צְוִיתָ, לְכָךְ פְּטוּרִים הֵם מִהֶעֱנָשׁ.

לו אִתָּה אַבְרָהָם בֶּן תָּרַח, אָמַר לוֹ הֵן, אָמַר לוֹ אִי אִתָּה יוֹדַע שְׂאֵנִי הוּא אֶדוֹן עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים חֲמָה וְלִבְנָה כּוֹכְכִים וּמְזוֹלוֹת, וּבְנֵי אָדָם מְלִפְנֵי יוֹצְאִים, וְאִתָּה אַבְרָהָם יִרְאֵתִי.

באותה שְׁעָה נִתַּן הַקַּב"ה בֵּינָה בְּאַבְרָהָם וְאָמַר לוֹ, אֶדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ עֲדִין לֹא הֵייתִי יוֹדַע רְצוֹנְךָ, אָמַר לְפָנֶיךָ דְּבַר לְגִדְלָתְךָ, אָמַר לוֹ אָמַר, אָמַר לוֹ מִנְהַגוֹ שֶׁל עוֹלָם מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הָעוֹלָם וְעַד עַתָּה חֲמָה יוֹצֵאת מִמְזוֹרָח וְשׁוֹקַעַת בְּמַעֲרַב, לְמַחֵר צִוָּה אוֹתָהּ שֶׁתֵּצֵא מִמַּעֲרַב וְתִשְׁקַע בְּמִזְרַח וְאִנִּי מֵעִיד בְּךָ שְׂאֵדוֹן עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים אִתָּה, אִם אֶדוֹן אִתָּה הַנְּסֻתוֹת לְךָ גְּלוּיּוֹת מֵהַיֵּשׁ בְּכֻבֵּי וּמָה עֲתִיד לַעֲשׂוֹת.

באותה שְׁעָה הֵנִיחַ אוֹתוֹ רִשְׁע יָדוֹ עַל זְקֵנוּ תָמָה, אָמַר לוֹ אֵל תְּתַמָּה, לֹא אֶדוֹן אִתָּה, בְּנוֹ שֶׁל כּוּשׁ אִתָּה, אִם אֶדוֹן אִתָּה לְמָה לֹא הִצַּלְתָּ אֶת אֲבִיךָ מִמֵּיתָה, כְּשֵׁם שֶׁאֲבִיךָ לֹא הִצַּלְתָּ כִּי לֹא תוּכַל לְהַנְצִיל. קָרָא לְתִרַח אֲבִיו, אָמַר לוֹ מֵהַ מְשֻׁפְטוֹ שֶׁל זֶה וְכוּ', אָמַר הַקַּב"ה לְמֵלֶכֶי הַשָּׁרָת מַה עָשׂוּ מִכֶּם עֲזָא וְעִזִּי וְעִזְאֵל שִׁירְדוּ לְאַרְץ וְחִמְדוּ בְּנוֹת אָדָם וְהִחְטִיאוּ אוֹתָם וְלִמְדוּ אוֹתָם כְּשִׁפִּים שְׁמוֹרִידִים בְּהֵם חֲמָה וְלִבְנָהּ, וְזֶה קִדְשׁ שְׁמִי וְכוּ', עַד כָּאֵן הַצְּרִיף לְעֵנִינוּ וְשֵׁם הַצְּרִיף, עֵינֵי שָׁם.

ממוצא דְּבַר נִשְׁמַע, כִּי נִמְרוֹד הִרְשַׁע עָשָׂה עֲצָמוּ אֵלוֹהַּ וְאֶדוֹן עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים מִחֲמַת שְׁעִזָּא וְעִזְאֵל לְמַדוּ אוֹתָם כְּשִׁפִּים לְהוֹרִיד חֲמָה וּמְזוֹלוֹת, עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם וְגִלָּה עָלָיו שֶׁהוּא יְלֹד אִשָּׁה, וּבְנוֹ שֶׁל נִמְרוֹד הוּא.

וּבְזֶה מְיָשֵׁב פְּסוּק הַנִּ"ל שֶׁאָמַר וּבְנֵי כּוּשׁ וְגו' וְכוּשׁ יָלַד אֶת נִמְרוֹד וְגו', דְּבִזְזָה שְׁחַק עָלָיו הַכְּתוּב, וְהוּא דְּמִתְחַלָּה לְפִי מֵהַ שְׁהִטְעָה אֶת הַהֶמוֹן עִם הָיוּ סְבוּרִים דְּבְנֵי כּוּשׁ אֵינָם אֶלָּא סְבָא וְחִוִּילָא וְגו', וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁנִּמְרוֹד הוּא גַם בֶּן בְּנוֹ, וְהֵינּוּ לְפִי שֶׁהוּא הִטְעָה אוֹתָן וְעָשָׂה עֲצָמוּ אֵלוֹהַּ לוֹמַר שְׂאִינוּ יְלֹד אִשָּׁה,

את יצר הרע. והשיב הקב"ה, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, כדאמרין בקדושים (ל) אם פגע בך מגול זה משכהו לבית המדרש. ואיתא בסנהדרין (טו) בן נח שלמד תורה חיב מיתה, שנאמר (דברים לג ד) 'תורה צוה לנו משה מורשה', מלמד שירושה הוא לנו, נמצא בן נח שלמד תורה חיב משום גזל, דכתיב 'לנו מורשה' ולא לכן נח.

ואיתא במדרש על פסוק 'מן הבהמה הטהורה', מלמד שלמד נח תורה, ולפי זה אתי שפיר דנח בנה התבה מאה ועשרים שנים ואמר אתי מבול לעלמא, ואמרו ליה לא אתי מבול לעלמא, הפנה דאף אם אנחנו חוטאים יש לנו תרוץ הנ"ל בראת יצר הרע, ולא שיף בראתי תורה תבלין, דהא הם בני נח וכן נח שלמד תורה חיב מיתה מכח גזל, שבן נח מצוה על הגזל, וממילא אין להם תבלין. ועל זה שפיר סימו ואי אתי לא אתי אלא על ביתיה דמתושלח ונח, הינו שלמדו תורה ויש להם תבלין, ואין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ואין להם תרוץ בראת יצר הרע, דהא יש להם תבלין.

ובזה ימתק פרוש רש"י על הפסוק 'קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם', ופרש רש"י לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל, והוא תמוה. ולפי האמור אתי שפיר, דאי לא היו גוזלים הנה להם תרוץ הנ"ל בראת יצר הרע, ואין להם תורה תבלין דהא בן נח שלמד תורה חיב מיתה משום גזל, מה שאין בן השתא דגוזלים שאר דברים, ונסתר התרוץ שלא למדו תורה משום גזל, דהא לא השגיחו על זה, ולכן פרש רש"י לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל.

והנה כל שבע מצוות בני נח ילפינן מדכתיב (בראשית ב טו) 'ויצו ה' אלהים' אלו הדינים, 'מכל עץ הגן ולא גזל, אכל תאכל' ולא אבר מן החי [עין בסנהדרין דף נו ע"ב], ואם פן יש ללמד גם פן סגורין דהלא כתיב 'ויצו ה' אלהים על האדם' מצינו לפרושי רק לאדם לבדו ולא לדורות ויש לפטרם מהעונות.

אך הלא בתוך השבע מצוות הוא גזל, וגבי אדם [הראשון] לא שיף גזל (כמבאר ברש"י ויקרא א ב 'מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שהכל היה שלו'), ועל כרחך הצויה הנה לדורות, לכך נעשו ולא נחתם הגזר דין אלא בשביל גזל, כי לולא גזל הנה להם תרוץ לאדם לבדו צויה ולא לדורות, ודפח"ח.

דברי יהונתן

כבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

משום עון גזל נחתם דינם אף שלא היה בינם להנצל מיצרם על ידי למוד תורה

במדרש (כ"ד ל ז), נח היה עסוק בבנין התבה מאה ועשרים שנים, והיו בני דורו אומרים מה לך זאת, אמר להם בן אמר מארי דעלמא דהוא מייתי מבולא על עלמא. אמרו ליה, לא אתי מבולא על עלמא, ואי אתי לא אתי אלא על ביתא דמתושלח, כיון שמת מתושלח אמרו ליה הא לא אתי מבולא אלא על ביתיה דההוא גברא נח. ותמוה, דאפלו אם היו רשעים ולא האמינו בשכר וענש, על כל פנים מהיכי תיתי יבוא מבול על נח ולא עליהם.

ונראה על פי דברי הגמרא (כ"ב טו), אמר איוב יכולני לפטר כל העולם כלו מדינה של גהנום, אמר, רבוננו של עולם בראת רשעים בראת צדיקים וכו' לא הנה לך לברא

חֲמֻדַּת יִשְׂרָאֵל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל
לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל שלא מועיל
תשובה עד שיחזיר

פרש רש"י, לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל. והקשו המפרשים, הלא עברו על שלש עברות חמורות, ולמה נחתם גזר דינם ודוקא על הגזל.

ונראה לעניות דעתי בפשטות על פי מה שכתב העוללות אפרים (ח"ב עמ' ב מאמר כג), אפלו בזמן שישאל עובדים עבודה זרה ושלום ביניהם הנח לו שנאמר (הושע ד יז) 'חבור עצבים אפרים הנח לו', פרוש, דור

אחאב אף על פי שכלם עובדי עבודה זרה היו אפלו הכי היו מצליחים במלחמה פיון שהיה שלום ביניהם וסוף שישבו מעצמם, אבל בזמן שחלק לבם ואין שלום במחנם לעולם לא ישבו פיון שהם מתנגדים כל אחד לחברו, וכל שכן שאם אחד גוזל מחברו, עד כאן.

זוה כונת רש"י, דאף על עברות חמורות מהני תשובה ולכסוף ישוה, אבל דוקא אם יש שלום ביניהם, אבל פשהם מלאים חמס וגזל ועבודה זרה לא מהני תשובה עד שיחזיר לפעלים וגורם פרוי לכבות וכזה נחתם גזר דין.

מעשי צדיקים

זה שנוגד למשפחה של אנשים תמימים ופשוטים? שתק הצדיק ולא ענהו דבר.

אז אמר לו הרבי מבעלזא: רבותינו אמרו: "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי". לפיכך, מי שאבותיו היו מיחסים ובני תורה, הריהו הולך תמיד שחות, בלב נשבר וברוח נכאה, שהרי הוא יודע בעצמו שעדין לא הגיעו מעשיו למעשי אבותיו, ולכן אינו מתהדר ביחוסו.

וכיוצא בדבר מצינו אצל שלמה המלך, שהיה בנו של דוד המלך, מלך ישראל, ואף על פי כן לא התהדר ביחוסו, ובתחלת שיר השירים שהוא קדש קדשים לא כתב את יחוסו, אלא כתב סתם "שיר השירים אשר לשלמה". אבל האישי, שאבותיו היו אנשים פשוטים, תמיד יש לו התנשאות וגבהות הלב,

"אלה תולדות נח נח איש צדיק..." (ו ט) "ללמדך, שעקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים" (רט"ו).

צדיק מפרסם, שאבותיו היו אנשים פשוטים, לא מיחסים ולא מפרסמים, הנה רגיל לנסע אל הרב הקדוש מן ה"ש"ר שלום מבעלזא זי"ע. פעם אחת, בהגיעו לבעלזא, נדמה הנה לו לאותו צדיק כי להרבי ה'שר שלום' ישנה כאלו הרגשת התנשאות עליו מצד יחוסו. שכן הרבי מבעלזא היה ממשפחה מיחסת של גדולי תורה. לכן הרגיש אותו צדיק מעט טינה בלבו כלפי הרבי ה'שר שלום'.

תנך הרגיש הרבי מבעלזא במחשבתו של אותו צדיק, ופנה אליו בשאלה: "יאמר נא לי כבודו, מי הוא לפי דעתו גדול יותר; צדיק שנוגד למשפחה חשובה ומיחסת, או

המשבש ומפריע את סדרי השוק התקינים ומשבית את המסחר.

המשל שלח לקוראו להתיצב לפניו, משראך את צורתו הקדושה של רבי הלל, נרתע הימנו, קבלו בכבוד גדול ובהכנעה, ושאל בשפל קול מדוע הגיע ממרחקים להפריע לחיי המסחר התקינים בעיר.

השיב רבי הלל בטוב טעם ובאפן משכנע, כי בתורתנו הקדושה נצטוינו מאת הקדוש ברוך הוא בורא שמים וארץ לשמר את יום השבת, והסביר בשפה ברורה המטעמת לשכלו של גוי את חמרת האסור של חלול השבת עבור בני ישראל.

המשל השתכנע מהדברים, ופטרו לשלום, משראו המשכילים כי לא צלחה מזימתם, מהרו ושלחו מברק לפטרבורג הביירה, להתלונן בפני ה'צאר' הרוסי אודותיו, תשובת הצאר לא אחרה להגיע, במברק שהיה ממען אל משל העיר, פקד הצאר לגרש את רבי הלל מן העיר תקף ומיד, ולהשיב את סדרי השוק למהלכם התקין.

השיר שלח לקוראו בשנית, והראה לו את המברק שקבל מן הצאר כשהוא מתנצל בפניו שאין לו בררה אחרת, אין בידו לסרב לפקדת הצאר, על כן הוא מבקשו בדרכי נעם לעזב את העיר בכחות עצמו כדי למנע את בזיון כבודו, לפני שיאלץ לצוות על חליו לשולחו בכח הזרוע.

נאליץ אפוא רבי הלל לעזב את העיר, אולם טרם נסעו שב והזהיר את אנשי העיר ואמר, "אם תאבו ושמעתם ותפסיקו לחלל את השבת, אזי ייטב לכם, ואם תמאנו ומריתם, תתבע השבת את עלבונה ובעל פרחכם תאלצו להפסיק מלחללה".

שהרי הוא חושב בלבו: מעשי כבר גדלו ועברו הרבה על מעשי אבותי...

כאשר שמע הצדיק את הדברים הללו, הבין, כי הרבי השר שלום ירד היטב לסוף דעתו, ואין לו להרבי מבעלזא שום התנשאות עליו מצד יחוס משפחתו. ואדרבה, היחוס מביאו לידי ענוה ושפלות. (מפעלות הצדיקים)

ואני הנני מביא את המבול מים על הארץ לשחת כל (ו יז)

משהגיעה לאזניו השמועה כי באחת העירות במלכות רוסיה החלו אנשים מישראל לחלל שבת בפרהסיא, ורחמנא לצלן העזו לפתח את חנויותיהם בעצם יום השבת, מהר רבי הלל מקאלימיה זצ"ל לנסע למקום, למחות כנגד הפרצה המסכנת.

בהגיעו עבר רבי הלל מבית פגסת אחד למשנהו, בכל מקום זעק והתריע כנגד העון החמור של חלול שבת. ביום השבת עצמו יצא לרחובה של עיר, והלך בראש קהל מלויים גדול לשוק, למחות במקום הפרצה.

סמוך לחנות הפתוחה החל לזעק בקול רעש גדול את זעקת השבת, כשכל הקהל מחרים ומחזיקים אחריו, אחר נשא מדברותיו בלב שותת דם כנגד חלול השבת הנורא המתחולל לנגד עיניהם, כמים נתכו שאגותיו, וכל בני השוק נקהלו סביבו לשמע את דבריו.

עקב מחאותיו, השבת כליל המסחר באותה שבת, המשכילים מהרו אל משל העיר, והתלוננו בפניו אודות האורח הבלתי קרוא,

'אברהם' המל' הכפרי', 'אברהם' המל' הכפרי' יהיה המחתן שלי, האם יצאת מדעתך", והוסיף להטיח על ראשו קיתון של גזיפות, על שהעז לבא אליו בהצעה כה מבזה.

לאחר שהלך השדכן, שאל המשרת את בעל הבית, "היתכן, כשאני כניתי את השכן בשם הגנאי שלו, גערתם בי, ועכשו אתם עצמכם כנייתם אותו בתאר זה מספר פעמים". ענה בעל הבית, ההבדל הוא פשוט, כשבאו לשאל היכן הוא גר ולא היה הדבר נוגע לנו, לא היה נכון לגלות באזני היהודי הדן את כנוי הגנאי של השכן.

לא כן עכשו, כשבאו אלי בהצעה אוילית ומחצפת זו, שאני אשתדך עמו, מכרח הייתי להסביר מפני מה כל כך רחוק הדבר ממחשבותי, עכשו גם הבין אותו שדכן שוטה לאשורו, שאברהם המל' הכפרי אינו המחתן הראוי עבורי. (אהל יעקב)

"והמים גברו מאד מאד על הארץ..." (ז ט)

חדושי וכתבי ידיו של האדמו"ר רבי יעקב אביחיניא ז"ע, מרן "אביר יעקב" היו חשובים אצלו עד מאד, ולכל מקום אליו הלך, היו גליונות 'כתבי היד' הולכים עמו. באחד ממסעותיו על פני ארץ, כאשר הגיע רבי יעקב לעיר פלוגנית, נתקבל שם בכבוד גדול. לפתע גלה רבי יעקב כי 'כתבי היד' שלו נגנבו מבין מטלטליו.

חפשיים נרחבים נערכו בכל החורין והסדקין אחרי כתבי היד שנעלמו כאלו בלעתם האדמה, ומשלא מצאו את הגליונות האבודים, החלו ראשי העיר ופרנסיה מנחמים את רבנו ומתנצלים לפניו על דבר העלמות הספרים. אלא שרבי יעקב השיב להם לפרנסיה העיר בשלוח ונבטחון: "בקשתי מהש"ת שאם

אותם פוקרים לא שעו לקול תוכחתו ולהתראתו והמשיכו בדרךם הגלוזה, בשבת הבאה אחר שפתחו את חנויותיהם עלה לפתע הנהר על גדותיו, ושטף את כל השוק בשטף מים רבים אדירים עד אשר לא נותר ממנו שריד ופליט. (עט לעשות)

ומן הבהמה אשר איננה טהרה (ז ח)

שאל המגיד מדובנא זצ"ל, חכמינו זכרונם לברכה אמרו (פסחים ג.) 'לעולם אל יוציא אדם דבר מגנה מפיו, שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגנה מפיו, שנאמר 'ומן הבהמה אשר איננה טהרה'. לכאורה קשה, שכן מצאנו מספר פעמים בתורה את השם 'טמא' ו'טמאה', מדוע לא אמרה התורה גם שם איננו טהור, כמו שנאמר כאן.

כדרכו, הסביר את הדבר על פי משל, בעיר אחת התגורר תלמיד חכם גדול יחסן ועשיר, ואף בבית הסמוך לו דר עשיר, אבל הלה היה מגושם ועם הארץ. כל ימיו חי ככפרי פשוט, עד שמזלו האיר לו פנים והתעשר. ברנש זה היה מקנה בעיר בשם 'אברהם' המל' הכפרי'.

התנפק עובר ארח על דלת ה'תלמיד חכם', ושאל, "אולי אתם יודעים היכן גר ר' אברהם", שאלו המשרת, "כונתך לאברהם המל' הכפרי", הוא דר בבית הסמוך ממול". כשמע התלמיד חכם תשובה זו, גער במשרת, "היתכן לכנות את השכן בפני אדם זר בשם הגנאי שלו".

כעבר זמן בא לבית התלמיד חכם שדכן, והציע לו להשתדך עם השכן ר' אברהם. התלמיד חכם נדהם מההצעה וקפץ ממקומו בזעקה, "מה, אני אשתדך עם

וּלְהִתְרַפְּאוֹת, שְׁכֵן כָּבֵד בְּהִגְיֵנוּ אֶל הַמְּקוֹם הַבְּחִין שֶׁם הוֹלְלוֹת וּבִפְרִיקַת עַל שֶׁל אֲנָשִׁים, וּבְשֶׁל כָּר נֶאֱלָץ הִיָּה לְעֹזב אֶת הַמְּקוֹם וּלְהִגְיֵעַ בְּפַעַם אַחֲרָת.

מִשְׁרָאָה כַּדְּבָרִים הַלְלוּ, אָמַר: "עֲתָה נִתְיָשֵׁב לִי הַטַּעַם, מִדּוּעַ אָמְרוּ חֲז"ל כִּי מִמַּעֲיִנֹת תְּהוּם שֶׁל הַמְּבוּל נִשְׁתִּירוּ מַעֲיִנֹת חַמִּים מִדּוֹר הַמְּבוּל. זֹאת עֲבוּר הַדּוֹרוֹת שֶׁלָּנוּ, שֶׁלֹּא יִתְרַעְמוּ הָאֲנָשִׁים מִדּוּעַ נִעְנְשׂוּ אֲנָשִׁי דוֹר הַמְּבוּל בְּכֵּה עֲנֵשׁ חֲמוּר. אֲבָל, כַּאֲשֶׁר בָּאִים לְמַקּוֹם כֵּה, וְרוֹאִים אֶת הַהוֹלְלוֹת וְהַחֲטָאִים, מְבִינִים מַעַט אֶת הָעֲנֵשׁ שֶׁל דוֹר הַמְּבוּל. (דברי זוד)

וּמִרְאֵיבָם וַחֲתִיבָם יִהְיֶה עַל כָּל חַיֵּי הָאָרֶץ וְגו' וּבְכָל דְּגֵי הַיָּם בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ (ט ב)

אֲחָד מִשְׁרֵי מְרוֹקוּ בָּא לִפְנֵי מַלְכוֹ בְּהַצָּעָה מִיַּחֲדָת, יִמְכֹּר נָא לוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת הַמּוֹנוֹפּוֹל עַל מְכִירַת הַדָּגִים בְּכָל רִחְבֵי הַמַּדִּינָה. תְּמוֹנָתוֹ הוּא יִשְׁקַל מִזֵּי שָׁנָה מֵאָה כְּכֹרוֹת כֶּסֶף לְאוֹצֵר בֵּית הַמֶּלֶךְ. הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר נָתַן בְּכֶסֶף עֵינּוּ, שְׂמַח עַל הַהַצָּעָה הַמִּיַּחֲדָת, גָּאוֹת לְבַקֶּשֶׁת הַשֵּׁר וְכֹתֵב וַחֲתֵם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר כָּל דָּג וְדָג שְׂיוֹצֵא מִן הַיָּם, שֵׁיף לְרִשׁוֹת הַשֵּׁר הַרוֹכֵשׁ אֶת הַזְּכִיּוֹן הַבְּלַעְדִּי.

מִיַּתֵּר לְצִיָּן כִּי מִנֵּי אוֹתוֹ יוֹם שֶׁרְכַשׁ הַשֵּׁר הִנְצַלְן אֶת הַמּוֹנוֹפּוֹל, הֶעֱפִילוּ מַחִירֵי הַדָּגִים בְּמַדִּינָה לְמַעַלָּה מִן הַיְכָלֹת שֶׁל יְהוּדֵי מְרוֹקוּ, בְּפֶרֶט הָעֲנִיִּים, שֶׁהַדָּגִים הַזּוֹלִים הָיוּ עֶקֶר מִזֹּנָם וּמִחֲתֵם, וְהָעַם הִלָּךְ וְדָל מִיוֹם לְיוֹם.

אֲחָד מִרְבְּנֵי מְרוֹקוּ, שֶׁנוֹכַח בְּצַעַר אַחֲרֵינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְכִי מֵאֵז רִכַּשׁ הַשֵּׁר אֶת הַזְּכִיּוֹן, עָלָה מַחִיר הַדָּגִים וְהִגְיֵעַ לְרֹאשׁ, עַד כִּי גַם לְכַבוֹד שֶׁבֵת קִדְשׁ אִין יָד הַרְבָּה יְהוּדִים

אִין הַסְּפָרִים שֶׁנִּכְתְּבוּ עַל יְדֵי רְאוּיִים וְנוֹכְנִים - שֶׁיִּעֲלְמוּ מִמֵּנֵי, וְהִנֵּה, הָרְאוּנֵי מִשְׁמִים אוֹת וְסִימָן כִּי אִין סְפָרֵי רְאוּיִים, וְכִי מוֹטֵב לָהֶם שֶׁלֹּא נִכְתְּבוּ כָּלֵל.

עוֹדָם מְדַבְּרִים עִם רַבִּי יַעֲקֹב, וְהִנֵּה מִתְּפָרְצִים לְאַכְסִינְיָה בְּהַ שֶׁהָהָה הָאֲדָמוֹ"ר 'אֲבִיר יַעֲקֹב' אֲרַבְעָה אֲנָשִׁים מִגְּנְבֵי הָעִיר, וְאֵלוּ פָּנוּ אֶל רַבִּי יַעֲקֹב זי"ע, הַשְּׁתַּטְחוּ לְפָנָיו וּבִקְשׂוּ אֶת סְלִיחָתוֹ עַל שֶׁהִעֲזָה לְשַׁלַּח יָדָם בְּחַבּוּרָיו הַקְּדוּשִׁים.

לְפִלִּיאַת הַנוֹכְחִים סִפְרוּ אֲרַבְעַת הַגְּנָבִים, כִּי אֲכֹן גָּבְנוּ אֶת הַכְּתָבִים שֶׁל רַבְּנוּ, בְּיַדְעָם כִּי אֵלוּ שׁוֹיִם הוּן עֲתָק, וְרָצוּ לְמַכֹּר אוֹתָם וְלַעֲשׂוֹת מִמוֹן רַב. וְאוּלָם, בְּעַת בְּרִיחַתָם מִמְּקוֹם הַגְּנָבָה וּשְׁלָלָם בְּיָדָם, הִגְיֵעוּ לְנַחַל הַחוּצָה אֶת הָעִיר, אוּלָם אִף הַצִּיבוּ רַגְלֵיהֶם בְּתוֹף מִימי הַנַּחַל, מִיָּד עָלוּ וְנָאוּ הַמַּיִם עַד שֶׁאִימוּ לְהַטְבִּיעַ אוֹתָם עִם מִטְּלִילֵיהֶם. אֲבָל, תַּכְּף וּמִיָּד, כַּאֲשֶׁר הוֹצִיאוּ אֶת רַגְלֵיהֶם מִמִּימֵי הַנַּחַל וְהִנְחִיחֻם עַל שִׁפְתּוֹ, מִיָּד נָחוּ הַמַּיִם מִזְעָפָם. כִּי חֲזַר הַדָּבָר בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁנִּסּוּ לְחַצוֹת אֶת הַנַּחַל, עַד שֶׁהִבִּינוּ כִּי יָד ה' הִיָּתָה בְּהֶם, עַל שֶׁהִעֲזָה לְנַגֵּעַ בְּכַתְבֵי יָדוֹ שֶׁל רַבִּי יַעֲקֹב, וְכִי כַּתְבֵי הַיָּד שֶׁל רַבִּי יַעֲקֹב זי"ע שׁוֹמְרִים אֶת מִשְׁמֶרְתָּם לְכָל יְגֻבּוּם. (תולדות אביר יעקב)

"וַיִּסְכְּרוּ מַעֲיִנֹת תְּהוּם..." (ח ב)
אָמְנָם מַעֲיִנֹת תְּהוּם נִסְכְּרוּ וְנִסְתַּתְּמוּ, אֲבָל אָמְרוּ חֲז"ל (ב"ר לז ד) כִּי מַעַט נִשְׁתִּירוּ מֵהֶם, כְּמוֹ חֲמֵי טְבֻרְיָה וְכִיּוֹצֵא בְּהֶם.

הַרְה"ק רַבִּי דָּוִד מְדִינַב זי"ע, בָּנוּ שֶׁל הַרְבַּ הַקְּדוּשׁ רַבִּי צְבִי אֱלִימֶלֶךְ זי"ע בְּעַל "בְּנֵי יִשְׁטֶנְר" נִסַּע פַּעַם לְמַעֲיִנֹת מְרַפָּא, אֲבָל קִשָּׁה הִיָּה לוֹ לְהַכְנִס לְמַקּוֹם וְלְהַחֵם אֶת גּוֹפוֹ

את פיהם, אם ידעו או שמעו פעם בתולדות המדינה אשר קרה מקרה משנה כזה.

הכל השיבוהו פה אחד, "מעולם לא שמענו כזאת". המלך פקד על יועציו לתור בספרי דברי הים אחר פשר התופעה המוזרה, ואף צנה להכריז בכל רחבי המדינה, כל אדם אשר יגלה סבת העלמות הדגים, יבוא על שכרו כיד המלך.

בעוד המלך ושריו יושבים ומדינים בפשר התעלומה, הגיעו לארמון שני דיגים וטענו, כי בעודם עומדים על שפת הים ורשתותיהם פרושות במים, ראו נער יהודי מתקרב ומשליך דבר מה אל תוך הים, מאז העלו את רשתותיהם ריקם.

שמחו היועצים הנבוכים על הפתרון הנפלא למצוקתם שנפל בידיהם בהסח הדעת, ומהרו להשמיע ברמה את דעתם, כי רק מהיהודים יבקש הדבר, עליהם לתן את הדיו מיד. שלח המלך לשבעה טובי העיר גדולי ישראל, באשר נודע כי יד היהודים בדבר העלמות הדגים מהמדינה, חובה עליהם להביא את הגורם לדבר לפני המלך, ואם לאו, ידו נטויה לענש את כל היהודים ולגרשם ממלכותו.

טובי העיר לא ידעו את נפשם, הם השתדלו באמצעים שונים להסב את לב המלך לבטל מעליהם הגזרה הקשה, כי אין להם כל קשר ואינם אשמים בדבר, אף המלך באחת ואין להשיב, "בעוד שלשה ימים הודיעוני פשר הדבר ומצאו את האחראי על המעשה, ואם לאו, תקים בכם הגזרה הקשה".

טבו העסקנים לביתם בלב קודר, והכריזו על אספה בבית הרב על מנת לדון כיצד להסיר את רע הגזרה. בשמע הרב על

משנת להעלות דגים על שלחנם, נטל פסת חרס, כתב עליה שם קדוש, קרא לאחד מתלמידיו וצנה עליו לזרק את החרס אל תוך הים.

התלמיד מהר ועשה כצווי רבו הקדוש, ומאותו רגע שהשליך החרס למצולות הים, לא עלה כל דג במכמורות, כבר באותו יום הרגש מחסור בדגים בכל העיר, רשתות הדיגים צללו במעמקי הים, ולא הצליחו להעלות כי אם כמה שרצים וסרטנים, דגים היו בכל יראה.

המלך, שהרגל מזה שנים שבכל סעדה עולים על שלחנו דגים מזנים שונים, גדלה תמיהתו כאשר הביאו לפניו דגים ישנים אשר צחנתם עולה למכביר, הוא נזף במשרתיו, ולמחרת הובאו לשלחנו אף ורק דגים מלוחים.

הוא לא התאפק ושאל את הממנים אשר על המטבח, מה ארע שלא הביאו לפניו אלא דגים כאלה, ישנים או מלוחים. השיבו השרים, מתנצלים אנו בפני כבוד המלך, כבר שלחנו שליחים לרכש עבור הוד מלכותו דגים טריים במדינה הסמוכה.

איך יתכן, תמה המלך, הרי מדינתנו עשירה בדגים, מפני מה עלינו לרכשם ממרחקים. ספרו לו, כי יום אחד נעלמו דגי הים כליל. קשה היה למלך להאמין למשמע אזהרו, צנה לרתם את עגלתו ולהכין את אנחתו, הוא עצמו רוצה להתיצב עם הדיגים ולשלות דגים מהים.

תוך שעות ספורות היו המלך והדיגים בלב הים, הם החלו לפרש את מכמורתיהם עד פנות היום, אף כל מאמציהם היו לריק ותקותם לשוא, הם חזרו כלעמת שבאו. המראה שראה במו עיניו הגדיל את תמהון המלך, הוא קרא לחכמי זקניו ורזניו, ושאל

הזה בכל ימות עולם. לכן חסתי על נפשתי נחסרות ברעת עצה נבערת זו, ועשיתי מה שעשיתי למען הרחק את השר מדרכי הרעה. לב המלך יהיה סמוך ובטוח בעזרתו יתברך, כי בעת הסרת החק ובטול הגזרה, ישבו הדגים לכלכל את בני האדם בכל רחבי הארץ כמקדם."

המלך והשרים התפעלו מאמץ לב הרב ומקדשותו, מליצות דבריו חדרו ללבם, מיד הוציא המלך טבעתו מידו והגישה אל הרב באמרו, "כבוד הרב יכתב חק ויחתם בטבעת המלך כפי ראות עיני קדשו ורצון לבו". עם זאת, הביע המלך את בקשתו לפני הרב, רצונו להיות נוכח במקום, לראות במו עיניו את שיבת הדגים.

יצא הרב מאת המלך כשהוא מבוכו באריכות ימים ושנים, המלך ושָריו חוקקו חק חדש, לפיו לא יעז אדם להטיל מס על אוצרות הטבע אשר יצר האלקים עבור בריאתו.

על שפת הים החל הרב לומר גסח ההתרה, "מתרים לכם מתרים לכם, שרויים לכם שרויים לכם", וכן על זה הסדר את כל סדר ההתרה. טרם גמר הרב את דבריו, נבקעו מעינות תהום, ועלו ויצו דגים על פני הים. הדבר עשה רשם גדול על המלך ושָריו, עד שנפלט מפיו "ברוך ה' אלקי ישראל". בתפלים ובמחולות לוו את הרב עד ביתו במרכבת המלך עם פמליתו. (אמת קנה)

טפך דם האדם באדם, דמו ישפך (ט ו)

מאז בואו של הרב החֵדש לעירה הקטנה הסמוכה לכרדיטשוב, דבק בו ר' שמעון בחם והיה לתומכו הגדול, לאיש עצתו וליד

המאָרע, הרגיעם ואמר, "זה היום אשר הוחלתי לו, אל תיראו ואל תחפזו, אחי ורעי, אנכי מוכן להתיצב לפני המלך להודיעו כי בכח תורתנו הקדושה גזרתי אמר לבל יעלה דג מדגי הים עד עת פקדתי, אני הוא שעשיתי זאת על ידי שליחי".

טובי העיר נשמו לרוחה בשמעם את מעשי הרב וגבורתו, הודו לה' על חסדו הגדול אשר לא עזבם ולא אלמן ישראל, ומהרו להודיע למלך את דברי הרב. ביום השלישי, היום המיעד, אסף המלך את שָריו ונכבדיו, והתכונן בצפייה דרוכה לשמע את פשר הענין.

טבעה טובי העיר ובראשם הרב הובאו לפני המלך והשרים, כאשר הפרנסים נושאים בידם מנחה מכבדת עבור המלך. שאל המלך את הרב, מה ראית לעשות מעשה זה, אז פתח הרב את פיו בחקמה ואמר, "אדוני המלך יחי לעולם.

הקדוש ברוך הוא בורא עולמים, יצר חק בבריאתו לקיום עולמו. שלמה המלך, החכם מכל אדם, אמר (קהלת ה ח), 'אין אדם שליט ברוח לכלוא את הרוח', כי זה קיומו של האדם, וכל דבר שקיום האדם תלוי בו, אין להשית עליו מחיר. על הרוח שהוא חיינו, לא שמענו מעולם שאיש ירצה ללכדה ולתנו מחיר עליה, כן המים אין להם מחיר בשום אפן ופנים.

על זה הדרך גם הדגים, הם בריאה שהשם יתברך בורא העולם ברא לצורך מחית האדם מאז ששת ימי בראשית, מחיר אמןם יושת עליהם, אך זאת לצורך הטרור של הדיגים והכנתם ביד האדם, הדג עצמו אינו קנין כסף לשום בריה.

זה עשרות שנים נבחרתי לרב ומורה לבני עמי במדינתנו, ומעולם לא נשמע כדבר

ולידיו הנדהם ספר הרב את ספורו האישי: טרם הספקתי לקבל על עצמי את על הרבנות, נסיתי להתפרנס ממסחר למען לא אצדקק להנות מכתרה של תורה. את ראשית דרכי במסחר לפני כעשרים שנה עשיתי כמוכר נוסע של יין שרף, כשאני נוסע בין הכפרים עם עגלה טעונה חבית יין שרף, ומוכר קמעה קמעה לאכרים מזדמנים.

היית אז אברך צעיר לאחר נשואיך, והתפרנסת כבעל בית מזיגה בעיר. כאשר נודע לך כי ישנו מוכר יין שרף המסתובב במחוז עם עגלה, חששת פו יזיק הדבר מעט לפרנסתך, שכן אי אלו אכרים מן הכפר עלולים לחדל לרכש יין שרף בעיר.

מהרת אפוא אל טירת הפריץ והלשנת בפניו על הרוכל היהודי המסבב בכפרים ומוכר יין שרף ללא רשיון. הפריץ צוה לאסרני והטילני אל בית הכלא. הדבר היה בערב שבת, ואני נאלצתי לעשות את יום השבת בכלא, בין הנגבים והפושעים הנכריים.

באותה שעה חשתי בדעתי כי בודאי לא אסלח לך על כך כל ימי חיי בבואי הלום אל העירה, הפרתיר מיד, אך אתה לא הפרתני. במשך הזמן ולאר הטובות הרבות שעשית עמדי, מחיתי זה מכבר מזכרוני את העול שעשית לי אז, והעגנו כלו נשכח מדעתי. מסתבר כי חטאך כלפי שמים טרם נמחה, על כן הורה לך הצדיק לבקש את מחילתי.

נזכר ר' שמעון באותו מעשה, השתטח ארצה בבכי סוער, מעמקי לבבו בקש את סליחת הרב על חטאו הנושן כלפיו. הרב בטא בשפתיו את סליחתו הגמורה ואת מחילתו השלמה. לא יצאו ימים מרבים, ורבי

מינו. הרב נעזר בו על כל צעד ושעל, ואלו ר' שמעון שהיה חשוף בנים, ראה לעצמו זכות גדולה בכל פעלה שיכול היה לפעל למען הרב החדש, שלא היו לו בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה ושקידה בתורה.

הרב, שחש עצמו אסיר תודה לר' שמעון, המסייע לו כה רבות במסירות, חש כאב רב על מיטיבו המצפה לישועה זה שנים רבות. באחד הימים שבר הרב את אזנו כי אם לעצתו ישמע, מוטב לו לקום ולנסע לווילעדניק, שם יתנה את צערו לפני הצדיק ששמו יצא לשם ולתהלה בכל קצויו תבל, ויבקש את ברכת קדשו שמעולם לא שבה ריקם.

עשה ר' שמעון כעצת הרב, נסע אל הרה"ק רבי ישראל דב בער מווילעדניק זיע"א, וגולל לפניו את צרתו ומצוקתו. נענה הרבי והשיבו, לצערי אין בדי להושיעך, אך עצה טובה יכול אני לעוץ לך, לך ופיס את הרב בעירתך, בקש ממנו סליחה ומחילה על הפשע שפשעת נגדו, אז תושע ותפקד בבנים.

הודיע ר' שמעון ואמר, הרב בעירה הנו הידיד הקרוב ביותר שיש לי עלי אדמות, דומני כי אף לו אין ידי קרוב יותר ממני בכל העולם, מעולם לא הסתכסכנו, וחס ושלום לא פגעתי בו במאומה. אולם הרבי לא חזר מדבריו.

אחז פליאה ותמהון חזר ר' שמעון אל עירת מגוריו, את צעדי הראשונים עשה אל עבר מעונו של הרב, ובעודו נצב על המפתן, פתח ושח את דבריו התמוהים של הרבי. הרב קפץ ממקומו כאינו מאמין למשמע אזניו, "כך אמר הרבי, אם כן הרי שאכן ללא ספק נביא קדוש הוא, ורוח ה' דברה בו".

פֶּרֶשׁ בּוֹדֵד, כְּשֶׁעָבַר לִיד הַחֲנוּת שָׁבָה יִשְׁבֶּה כֶּלֶת הַמַּהֲרָ"ל, תִּחַב אֶת תְּרוּבוֹ לְתוֹךְ כֶּכֶר לֶחֶם גְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה מְנַחַת בְּחֵלוֹן וּלְקַחָהּ.

הַכֶּלָּה מַהֲרָה לְצֵאת לְרְחוּב, אֶחָזָה בְּאִמְץ רַב בְּרֶסֶן הַסּוּס לְבַל יִמְשִׁיף בְּדַרְכוֹ, וּבִכְתָּהּ לִפְנֵי לְבַל יִגְזַל הַיְמָנָה אֶת כֶּכֶר הַלֶּחֶם, הַיָּא עֲנִיָּה, וּמִפְרָנֶסֶת בְּדַחֵק וּבְעֵמֶל רַב מִכְפָּרוֹת אֱלוֹ אֶת הוֹרִיָּה הַזְקָנִים וְהַחֲלוּשִׁים.

הַרִים עָלֶיהָ הַפֶּרֶשׁ אֶת קוּלוֹ לֵאמֹר, "מָה אֲתָן לָךְ, אִין בְּיָדִי לְשִׁלָּם, זֶה שְׁלֹשָׁה יָמִים לֹא בָּא לֶחֶם לְפִי וְרַעַב אָנִי מֵאֵד, אִף זֹאת אוֹכַל לַעֲשׂוֹת, הַנְּנִי יוֹשֵׁב עַל שְׁנֵי אֶכְפִּים, אֲתָן לָךְ אֶחָד מֵהֶם עֲבוּר הַלֶּחֶם". הַפֶּרֶשׁ פִּתַּח בְּדַהֲרָה, וְתוֹךְ כְּדִי כֹךְ שֶׁלֶף אֶכְף מִתַּחְתּוֹ וְהִשְׁלִיכוֹ לַעֲבָרָה.

בְּלִית בְּרִירָה נִגְשָׁה לְטַל אֶת הָאֶכְף, אוֹלֵי יַעֲלֶה בְּיָדָהּ לְמוֹכְרוֹ בְּכֶמֶה פְּרוּטוֹת, לְכָל הַפְּחוֹת תִּקְבַּל מֵעַט מִמַּחִיר הַכֶּכֶר הַגָּזוּל. כֹּאֲשֶׁר הַתְּקַרְבָּה לְאֶכְף נִבְהָלָה לְמַרְאֵה עֵינֶיהָ, הוּא נִקְרַע מֵעַט בְּצַדוֹ, וּמִתּוֹכוֹ בִּצְבָצוֹ מְטֻבְעוֹת זֹהָב.

בְּמֵאִמְץ רַב עָלָה בְּיָדָהּ לְהַרְיֵמוֹ וּלְהַטְמִינוּ בַּחֲנוּת, הָאֶכְף הִיָּה כְּבֵד בְּיֹתֵר מֵרַב הַזְּהָב הַמְטָמֵן בוֹ. אַחַר מַהֲרָה לְבִשֵׁר לְהוֹרִיָּה אֶת הַבְּשׂוּרָה, וְאֶבְיָה שְׁלַח מִכְתָּב אֶל הַמַּהֲרָ"ל שֶׁיָּבוֹא לְחַתְנָהּ, כִּי עֲזַר לוֹ הַשִּׁי"ת בְּדַרְךְ פִּלְאָ שִׁיּוֹכַל לְסַלֵּק הַנְּדוּנָיָה וְלַעֲרֹף הַחַתְנָהּ.

הוֹסִיף רַבִּי יִצְחָק כֶּץ זצ"ל, חֲתַן הַמַּהֲרָ"ל, מַעֲשֶׂה זֶה שִׁמְעֵתִי מִפִּי חֲמִי בְּעַת שְׁבָא לִפְנֵי דִין תוֹרָה לְנַתֵּק קֶשֶׁר שְׂדוּכִין לְרַגֵּל עֲנִיוֹת, מִחַמַּת שְׁלֹא הִיָּה בִּיכֵלֶת הַמַּחְתְּנִים לְסַלֵּק הַנְּדוּנָיָה כְּמִדְבָּר, מֵעוֹלָם לֹא נֵאוֹת חֲמִי לְהַשְׁתַּתֵּף בְּפֶסֶק דִּין כְּזֶה, אֲלֵא הַשְׁתַּדֵּל בְּיֹתֵר לְחַזֵּק קֶשֶׁר הַשְּׂדוּכִין.

רַק כֹּאֲשֶׁר הִיָּה הַדָּבָר נְחוּץ מֵאֵד, שְׁלַח אֶת בְּעָלִי הַדִּין אֶל הַדְּעִינִים שִׁיפְסְקוּ אֶת הַדִּין בְּבֵיתֵם, וְלֹא בְּבֵית הַדִּין. (מְגִילַת יוּחָסִין, נִפְלְאוֹת מַהֲרָ"ל)

שָׁמְעוֹן נִפְקֵד בְּבָנִים בְּרִיאִים וְשְׁלָמִים, חַיִּים וְקִיָּמִים. (סִיפּוּרֵי נִפְלְאוֹת)

וַיִּקַּח אֲבִיהֶם וְנַחֲוֹר לָהֶם נָשִׁים (יא כט)

בַּהֲיוֹת הַמַּהֲרָ"ל מִפְּרָאָה זצ"ל כֶּכֶן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה, לָקַחוּ הַנְּגִיד ר' שְׁמַעֲלֵקָא רִייר מְהַעִיר וּוְרַמְיִזָּא לְחַתָּן עֲבוּר בְּתוֹ כְּשֶׁהוּא מִבְּטִיחַ לְבָנֵי הַזֶּה גְּדוּנָיָה מְכַבֶּדֶת, אַחַר שְׁלַחוֹ עַל חֲשָׁבוֹנוֹ לְלַמֵּד בִּישִׁיבַת הַמַּהֲרָש"ל זצ"ל עַד שִׁיִּגְיַע עַת נִשׂוּאָיו.

בְּמִשְׁךְ אוֹתָן שָׁנִים יָרַד אָבִי הַכֶּלָּה מִנְּכֶסֶיו, וְכֹאֲשֶׁר נִהְיָה הַמַּהֲרָ"ל בֶּן שְׁמוֹנָה-עֶשְׂרֵה כְּתַב לוֹ ר' שְׁמַעֲלֵקָא, "כִּיּוֹן ש' בֶּן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה לְחַפְּיָה, וְהָיִית וְאִין בְּאֶפְשָׁרוּתִי לְתַת לָךְ אֶת הַגְּדוּנָיָה שֶׁהִבְטַחְתִּי, אִינְנִי רוֹצֵה לְעַגֵּן אוֹתָךְ ח'ו'. עַל כֵּן, אֶנְחַנּוּ מוֹחֲלִים לָךְ, וְנוֹתְנִים לָךְ בְּזֹאת רְשׁוֹת לַעֲשׂוֹת שְׂדוּךְ אַחַר כְּרִצוֹנְךְ".

בַּתְּשׁוּבָתוֹ כְּתַב הַמַּהֲרָ"ל כִּי אִינְנוֹ רוֹצֵה לְשִׁנּוֹת אֶת דְּבָרָיו וְהוּא מִיַּחַל וּמִצַּפָּה לְעַזֵּר עֲלֵיוֹן, אוֹלָם מֵאִידֵךְ, אִם אָבִי הַכֶּלָּה אִינוֹ מְעַנֵּן לְעַגֵּן אֶת בְּתוֹ, יַעֲשֶׂה הוּא שְׂדוּךְ תַּחֲלָה לְבַתּוֹ, וְאַחַר כֵּן יַדַּע כִּי חֲפְשִׁי הוּא מֵהַתְּחִיבוֹתָיו.

הַזְּמַן חֲלָף, אִף מִצְבּוֹ הַכֶּלְכְּלִי שֶׁל הַמַּחְתָּן לֹא הוּטַב, מִשְׁרָאָתָהּ הַכֶּלָּה כִּי מִצַּב אֶבְיָה בְּרַע הוּא, פִּתְחָה חֲנוּת קִטְנָה לְמַכִּירַת מַעֲשֶׂה אוֹפֶה לְעַזֵּר לְהוֹרִיָּה בְּפֶרֶנְסָה דְּחוּקָה, כֹּךְ יִשְׁבָּה גְּלַמּוּדָה עֶשֶׂר שָׁנִים.

גַּם הַמַּהֲרָ"ל מִצְדּוֹ לֹא חֲפֵץ הִיָּה לְגַמּוֹר שְׂדוּךְ אַחַר כֹּאֲשֶׁר כְּתַב לְר' שְׁמַעֲלֵקָא, יִשֵּׁב אִפּוּא בִּישִׁיבָה וְעֶסֶק בְּתוֹרָה בְּהַתְמַדָּה גְּדוֹלָה, עַד כְּדִי שְׁנַתְּפָרֶסֶם לְתַפְאָרָה כֹּר' לִיב בַּחוּר.

כַּעֲבוּר עֶשֶׂר שָׁנִים פְּרָצָה מִלְחָמָה כְּבֵדָה, וּוְרַמְיִזָּא מְלֵאָה בְּחִלֵּי צָבָא הַעוֹשִׁים אֶת דְּרָכָם, בְּיוֹם מִן הַיָּמִים חֲלָף בְּרְחוּב הַעִיר

מליון וקדין והיודשים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדא שליט"א

מִי־הָתָא

חֲזָה־תָא

חֲזָה־תָא דְאִוְרֵי־תָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

הצדיק מבין כי רק המעשים הטובים הם תולדותיו שילכו עמו תמיד

בגמר הדין נותר האדם לבדו ורק התורה והמצוות נשארים איתו

משלו המושלים למה הדבר דומה, הלא לכל אדם ישנם כמה מעגלי קרובים, יש את הידידים, ומהם יש שחבריו הם יותר וקרובים יותר לליבו. וכן יש לו את משפחתו הקרובה ביותר. כאשר נמצא במצוקה יקרא לידידיו ויבקש את עזרתם לחלצו ממצר. אך כאשר נקרא למשפט, שם יקרא לאוהביו הקרובים יותר הלא הם חבריו הנאמנים, וככל שיעבור הזמן ימצא עצמו רק עם משפחתו. עד שבסופו של דבר בגמר הדין ימצא עצמו עומד לבדו.

כך בחיי האדם נמצאים סביבו מעגל גדול של ידידים, ובבוא עת פקודתו יבוא ללוותו חבריו הקרובים, ולאחר מכן עוד יזכרו ממנו מעט בני משפחתו. אך לקברו נכנס הוא לבדו ללא אח וקרוב ככל שיהיה. אך מי הם אלו שממשיכים ללוותו הלא הם התורה והמצוות שפעל בימי חייו. הם שהולכים עמו לפני בית דין של מעלה לשמרו ולהצילו מרדת שחת. וכי יש לך קרובים מזה.

על האדם להשכיל זאת בחייו ולהגדיל את מעגל קרוביו היותר קרובים מכל קרוב, ולצרף עוד ועוד קרובים כדוגמתם, שהם ורק הם ימשיכו ללוותו תמיד. כשמסגל לעצמו מצוות ומעשים טובים, הם מלווים אותו והולכין לפניו ככתוב (ישעיה נח ח)

אֵלֶּה תוֹלְדוֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צְדִיק תָּמִים הָיָה בְדֹרֹתָיו אֶת הָאֱלֹקִים הִתְהַלֵּךְ נֹחַ (ו ט). פירש רש"י: תולדותיהם של צדיקים מצוות ומעשים טובים. קודם להזכרת תולדותיו - בניו הטבעיים, שהם, שם חם ויפת, הקדים הכתוב תחילה מהו עיקר תולדותיו של אדם, וכנגד שלושת בניו הזכיר שלוש מעלות רוחניות שהם הם עיקר תולדותיו, 'צדיק', 'תמים', 'את האלקים התהלך נח'.

התורה מלווה את האדם קודם בואו לעולם ואחר צאתו מן העולם

לביאור עמקם של דברים נקדים דברי התנא באבות (פ"ו מ"ט): אמר רבי יוסי בן קיסמא וכו' לפי שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד, שנאמר (משלי ו כב) 'בהתהלך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך', 'בהתהלך תנחה אותך' בעולם הזה, 'בשכבך תשמור עליך' בקבר, 'הקיצות היא תשיחך' לעולם הבא, ע"כ דברי הברייתא. כי התורה מלווה את האדם בכל דרכיו, לפיכך עוד קודם שבא לעולם מלאך מלמדו כל התורה כולה (נדה ל:), והיא היא שמתלווה עמו גם אחר פטירתו להגן עליו וללמד עליו זכות, והיא זו שעומדת עמו לתחיית המתים. משכך, יש לו לאדם המשכיל להידיבק בתורה ויגיעתה בתכלית הדביקות כי כל אשר לו יתן בעד נפשו.

המשך בעמוד הבא

זקני ע"ה בפיתוחי חותם (במדבר ד"ה ואלה): 'עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים', שהמעשים טובים הם התולדות העיקריים האמיתיים. והיורד לשרשן של דברים יכיר וידע דכן האמת בפועל לא בדמיון, דידוע דכל מצוה שאדם עושה נברא ממנה מלאך אחד, ופשוט דמלאך טוב מאדם. לפיכך הבנים של מעשים טובים מעולים מהבנים הנעשו בפועל.

עיקר תולדות יצחק - עקידתו

על זה הדרך יש לפרש גם אצל יצחק שנאמר בו (בראשית כה יט) 'ואלה תולדות יצחק', וכתוב 'ואלה' בוא"ו המוסיף על ענין ראשון, היינו שבניו הנזכרים בפרשה הם נוספים על עיקר תולדותיו הנזכרים לעיל שהם מעשיו הטובים, כי תחילה מוזכר ענין העקידה שזה היה מעשיו הטובים ועיקר תולדותיו, ועתה מוסיף להזכיר גם את בניו שנולדו לו.

'והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך'. וכן כתיב (תהלים פה יד) 'צדק לפניו יהלך'. וכן 'כי לויית חן הם לראשך' (משלי ט), ועוד כיוצא באלו, אשר בכלום עולה כי התורה והמצוות הם המלווים לו לאדם להמליץ עליו זכות ולשמרו מכל מיצר בזה ובבא.

הצדיק מבין כי רק המעשים הטובים הם תולדותיו שילכו עמו תמיד

הוא הדבר שדיברה תורה בפרשתנו 'אלה תולדות נח נח', וכתב רש"י: 'ללמדך, שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים. ויש לומר בדבריו, כי אמנם יש להם לצדיקים בנים ותולדות, אך הצדיק שם על ליבו כי מכל אלו הקרובים יישארו לצידו לנצח רק המעשים טובים שעשה, ולכן הם עיקר תולדותיו, וכל אשר לו ישקיע ויתאמץ להוסיף ולהרבות תולדותיו במצוות ומעשים טובים. וכך כתב מו"ר

מִלְתָּא דְפְלִיאָה

בדור המבול היה נח 'צדיק' ובדור ההפלגה היה 'תמים'

מדוע לא נזכר תמים בפסוק זה

וַיֹּאמֶר ה' לְנֹחַ בֹּא אִתָּךְ וְכָל בְּיֹתְךָ אֶל הַתֶּבֶת כִּי אֶתְּךָ רְאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה (ז א). קשה הלא בתחילת הפרשה נאמר על נח 'איש צדיק תמים', וכאן כתיב 'כי אותך ראיתי צדיק לפני', ומדוע לא נזכר כאן דבר היותו תמים. על כך כתב רש"י: מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו. שכאן דיבר ה' לנח בפניו ועל כך אמר רק מקצת שבחו.

עוד יש לפרש, כי 'צדיק' נקרא מי שמתרחק מחמס והשחתה בין אדם לחבירו, ו'תמים' הוא העובד את ה' בתמימות ומתרחק מעבודה זרה וכדומה, ונח היה מצוין בשני ענינים אלו, בין אדם לחבירו ובין אדם למקום. והנה בפסוק כתוב שנח היה 'צדיק תמים' 'בדורותיו', ויש לפרש הלשון 'בדורותיו' לשני הדורות שחי בהם נח, דור הפלגה ודור המבול. לפי זה יובן מדוע שינה הפסוק לשונו, כי בתחילה כתוב 'צדיק תמים היה בדורותיו', בשני הדורות, בדור הפלגה שחטאו בענייני אמונה - היה נח 'תמים' בעבודת ה', כי לשון תמים נופל על אמונה. ובדור המבול שחטאו בעריות - היה 'צדיק' בשמירת ברית קודש. אמנם כאן כתיב 'צדיק לפני בדור הזה', כלומר, בדור המבול שעיקר חטאם היה בעריות, ואכן אז שייך לשבח את נח רק בדבר היותו צדיק.

כיון שלא התפלל בעד בני דורו איבד מדרגת 'תמים'

יש להוסיף עוד ולפרש, שבתחילה היה נח איש צדיק תמים ושלם בכל מיני שלמות, אבל אחר כך בסמוך למבול ירד ממדרגתו ולא נקרא עוד אלא 'צדיק', כי לא נהג כאברהם אבינו ולא הוכיח את בני דורו על רשעותם, ורק כששאלוהו על בניית התיבה היה אומר 'עתיד הקב"ה להביא מבול על הארץ' (בר"ל ז), אבל מעצמו לא היה מוכיח את בני דורו להשיבם בתשובה, ומחמת כן נקרא המבול על שמו כמו שכתוב (ישעיה נד ט) 'כי מי נח זאת לי', זו גם הסיבה שנגרעה מדרגתו ולא זכה עוד למדרגת 'תמים'

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

רמזים נפלאים בקיום מצוה במחשבה דיבור ומעשה

אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו' שהם שלושת הדברים האמורים 'בפיך' - דיבור, 'בלבבך' - מחשבה, 'לעשותו' - מעשה. וראשי תיבות 'ב'פיך' ו'בלבבך' לעשותו' הם אותיות ב"ל, שהם רמזים לכל התורה כולה, שכן התורה מתחילה באות ב"ל 'בראשית', ואמצע אותיות התורה היא אות ו"ו של 'גחון' (ויקרא יא מב), ומסתיימת באות למ"ד 'ישראל', והוא רמז שמחשבה ודיבור ומעשה הם התחלה אמצע וסיום התורה כולה, ובהם תלוי שלמות קיום תרי"ג מצוות התורה מתחילה ועד סוף, בשלשת הבחינות מחשבה ודיבור ומעשה בשלימות.

כמו שכתב בשל"ה (שבת דרך חיים): ואין לך דבר מצוה שלא יתדבק במעשה בדיבור ובמחשבה, דהיינו בעת עשיית המצוה ידבר ויאמר 'הנני אעשה המצוה הזאת אשר דינה כך וכך אעשנה בהתעוררות ובשמחה לשם ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי ההוא טמיר ונעלם' וכו', ואז בעשותה יחשוב ככוונת המצוה ובסודה לפי כחו, ואז נשלם דיבור ומחשבה ומעשה, ונתקיים 'בפיך ובלבבך לעשותו'.

כח המלאך הנברא ממחשבתו הטובה מסייע לגמור המעשה

ואיתא בגמרא (מכות י'): בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכים אותו. ופירש המהרש"א שאין הכוונה שהקב"ה מוליך אותו, שכן לא נאמר 'מוליך אותו', אלא 'מוליכים' לשון רבים, והפירוש הוא שמרצונותיו ומחשבותיו של האדם נבראים מלאכים, ומלאכים אלו מסייעים בידי להוציא את רצונותיו אל הפועל.

ועל פי זה יש לברר גם דברי חז"ל (שבת קד.) 'הבא ליטהר מסייעין אותו', שהמלאכים שנבראו מכוח מחשבותיו הם המסייעים בידו להוציא מחשבתו הטובה אל הפועל. וכן מה שאמרו

ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שם ויניחם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם ופנייהם אחרנית וערות אביהם לא ראו (ט כג). בספרים הקדושים הרבו להאיר עינינו שכשאדם מקיים מצוה כראוי מתעורר בקרבו רצון ותשוקה לקיים מצוה נוספת, כמאמר חז"ל (אבות פ"ד מ"ב) 'מצוה גוררת מצוה', 'גוררת' לשון תיאבון, שמצוה אחת מעוררת באדם חשק לקיים מצוה נוספת, וכמו שהוסיפו לומר שם 'ששכר מצוה מצוה' [ופירש החסיד יעב"ץ: אפילו מצוה קלה גם כן יהיה לה כח לגרור את חברתה, ובתנאי שיהיה עושה אותה כמאמרה בשמחה ובטוב לבב, כי אז יתפעל ממנה ותעשה דרך בלבב לעשות אחרת, וזהו אומרו 'שמצוה גוררת מצוה' מלשון גורר אדם מטה וספסל, ולזה אמר 'הוי רץ למצוה קלה' כי כאשר ירוץ לקראתו כרץ לקראת שלל רב וישמח הרבה מאד, כאומרו (תהלים קיט קסב) 'שש אנכי על אמרתך', אז תגרור אחרת], ואם אינו מרגיש חשק והתעוררות להוסיף ולקיים עוד מצוות יפשפש במעשיו שמא לא קיים את המצוה הראשונה כדבעי.

חלקי המצוה מסייעים זה לזה לבוא לידי גמור

מצוה גוררת מצוה אינו רק בשתי מצוות נפרדות, רק בכל מצוה ומצוה על סך חלקיה, מחשבה דיבור ומעשה, אף בהם כל חלק גורר את החלק השני שאף הוא יעשה בשלימות כראוי, שכל תרי"ג מצוות אין מגיעים לכדי שלימות אם לא שיתקיימו גם במחשבה וגם בדיבור וגם במעשה, ואם חסר בתורת האדם ומצותיו באחד מדברים הללו עדיין לא השלים עבודתו.

וזהו הרמז בפסוק (דברים ל יד) 'כי קרוב

מעלת ההתאמצות בקיום המצוות

אחר ראותנו זאת נשריש בליבנו פנימה, כי כל יגיעה שיש לו לאדם בקיום מצוות ה', הרי היא בבחינת מצוה הגוררת ומושכת את האדם לקדושה והתעלות עוד ועוד. זהו הביאור במאמר הכתוב 'ויקה שם ויפת את השמלה' וכתב רש"י שלכך נאמר 'ויקה' לשון יחיד אף שבפועל היו שנים, כי שם הוא שנתאמץ במצוה זו ביותר לפיכך נקראת על שמו, וכן רואים חילוק זה בשכר המצוה ששכרו של שם שזכו בניו לטלית של מצוה, ואילו יפת שהתאמץ פחות, זכו בניו לקבורה בימי מלחמת גוג.

ואפילו שגם שם וגם יפת עשו יחד את אותה המצוה, מכל מקום התורה מעידה על שם שהתאמץ ביתר שאת, כמו שכתוב 'ויקה שם ויפת' בלשון יחיד ולא 'ויקהו' בלשון רבים, כי שם התאמץ ביותר, ולכן גם זכה לעמוד בראש הישיבה שלמדו בה האבות הקדושים, והיא הנקראת בלשון רבותינו 'בית מדרשם של שם ועבר'.

מעלת המלאכים הנבראים מן המצוות

ובאלישיך הקדוש (ט כג) מובא ששם ויפת הסיבו פניהם לאחוריהם ולא הסתפקו בעצימת עיניהם, כי לא רצו שצורת פניהם הקדושה תיפגם מראיית ערות אביהם, ואם אמרו חז"ל (ברכות כה:): שלא יהיה הלב רואה את הערוה, החמירו הם על עצמם שגם צורת פניהם הנושאת צלם אלוקים לא תראה את הערוה. ובודאי שתוספת זהירות זו השפיעה קדושה בנפשם, וכל תוספת קדושה שהאדם מתאמץ עבורה משפיעה בנפשו הארה ובהירות רוחנית, ומכוחה זוכה להוסיף ולהתעלות בבחינת 'מצוה גוררת מצוה', שכן המלאך הנברא מכל מצוה הארתו היא לפי ההכנה והמאמץ וההשתוקקות של האדם, וכפי כוונת האדם כך מסייעו המלאך הלאה להוסיף ולקיים עוד מצוות בתוספת הארה והתלהבות.

חז"ל (ירושלמי פסחים פ"ה ה"ה) המתחיל במצוה אומרים לו גמור, היינו שהמלאכים הטובים שנבראו מחמת רצונו הטוב, הם הנותנים לו כוח להמשיך במצוה ואומרים לו 'גמור'.

כפי ריבוי מחשבות טובות כן זוכה לסיוע מהמלאכים

כשבא האדם לקיים מצוה בפועל יש הרבה הפרעות מצד היצר הרע, שמכביד על האדם ומונע ממנו להשלים את רצונו הטוב, אבל לחשוב מחשבה טובה אין כוח ליצר הרע להפריע, כי אין היצר הרע מכיר במחשבות האדם, וכיון שמן המחשבה הטובה נברא מלאך טוב, נמצא שכל שמרבה לחשוב מחשבות טובות וטהורות כך זוכה לברוא מלאך טוב שלם וחזק מאוד, ומלאך זה מסייע בידי האדם להוציא לפועל את מחשבתו הטובה שמכוחה נברא. בכך יבוארו דברי חז"ל (קידושין מ.) 'מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה', שעל ידי המלאך הנברא מן המחשבה הטובה בא המעשה הטוב לכלל צירוף והשלמה.

במחשבת המצוה יורד עליו אור גדול

ומקיפו

עוד זאת ביאר **הנפש החיים** (שער א' פ"ו בהערה) דברים נוראים ומחזקים בדברי הגמרא 'הבא ליטהר מסייעין אותו', כי מיד כאשר אדם חושב לעשות מצוה, יורד עליו אור גדול משמים ומקיף אותו וקדושה עליונה חופפת עליו וסובבת אותו. וכאשר אדם עושה את המצוה בפועל האור מתחזק יותר ומקבל אור פנימי כמו שהזכירו בספרים הקדושים. ומכוח קדושה זו יגיע לעשות עוד מצוות, כאמרם ז"ל 'מצוה גוררת מצוה', וכן שומר עליו אור עליון הקדוש הזה שלא יבא לידי חטא, וכלשונו הזהב של הנפש החיים (שם) 'אחר שהוא יושב עתה בגן עדן ממש חוסה בצל כנפי הקדושה בסתר עליון. אין מקום להיצר הרע לשלוט בו ולהסיתו ולהדיחו מעסק המצוות'.

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודת ה' על סדר הפרשה

דרגות ההליכה עם ה' יתברך

הנהגת ה' עם האדם כפי הנהגתו במצוות ה' אֶת הָאֱלֹקִים הַתְּהַלֵּךְ נַח (ו ט). כתב רש"י: ובאברהם הוא אומר (להלן יז א) 'תהלהך לפני', אשר התהלכתי לפניו' (להלן כד מ). נח היה צריך סעד לתומכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו. מכאן הלימוד לכל אדם, שכפי מעשיו כך מתנהגים עמו מן השמים בהנהגה מיוחדת לפי מעשיו. העובד את ה' יתברך למעלה מכוחותיו, כמו כן ההנהגה עמו מחוץ לגבולות הטבע. כך רואים אנו אצל אברהם אבינו ע"ה בעמידתו בעשרה ניסיונות למעלה מדרך הטבע, והיה הטבע משתנה בעבורו בכל דרכיו, כי במדה שאדם מודד בה מודדים לו (סוטה ה:), והמוסר עצמו בשליחותו לעבוד את ה' באהבה ובתשוקה בלי לחוס על כוחותיו, ואינו מחפש הוראת היתר להיפטר משום מצוה, ועבודתו איננה רק בהתאם לנוחות העצמית שלו. שלא כאותם המתעצלים ונמנעים מן העבודה אם היא דורשת מהם להתמודד עם טבעם הגשמי, וכך הם חוששים לפגעי מזג האוויר ונמנעים מהליכה לבית הכנסת בימי הקור, או להעביר שינה מעיניהם להגות בתורה מתוך מסירות, וכיוצא בזה בכל מצוות ה', כמו מצות הצדקה, שנצרך להתגבר ולפתוח ידו למעלה מיכולתו למתן צדקה, וכן לבזבז ממונו עבור מצוות ה', שדבר זה מורה על חביבות המצוה חביבותם אצלו, וכפי שמצינו בעלי צדקה מופלגים הפושטים בגדם מעליהם כדי לכסות בו עני ואביון, כי 'כל אשר לאיש יתן בעד נפשו' (איוב ב ד).

אבל המקיים מצוות רק לפי דרך הטבע בלי התגברות מיוחדת, תהיה ההנהגה עמו רק לפי גדר הטבע, כאשר ייטיב לכל באי עולם - כן ייטיב ה' גם עמו, אבל אינו ראוי שישנה ה' בעבורו את גדרי הטבע, כיון שגם הוא מצד עצמו לא התגבר בעבודתו למעלה מכוחותיו.

בין עבודתו של נח לעבודתו של אברהם

זהו אפוא ההבדל בין עבודתו של אברהם אבינו

ע"ה ובין עבודתו של נח, כי אברהם השליך נפשו מנגד למען הרבות כבוד שמים, והיה מפרסם שם ה' בעולם בעוד שלא היתה מלכותו נודעת בתחתונים, ואף שהיו עובדי אלילים רודפים אותו עד שהשליכוהו לכבשן האש, אבל הוא בחר לסכן כל חיותו למען אהבת ה' אשר בקרבו, ובעבור כן ייחד ה' את שמו עליו עד שאנו מזכירים בכל יום 'אלהי אברהם' וחותמים בשמו 'מגן אברהם', ולפיכך נעשו עמו נסים מחוץ לגדרי הטבע.

אבל נח היה צריך סעד לתומכו והיה עובד ה' לפי כוחותיו, וכל צדקותו לא היתה אלא בדרך טבע העולם, להיות מקיים מצוות ומתרחק מן החטא כפי כח גופו, אבל לא התעלה למעלה מהטבע לשבר ולהכניע כח גופו בכל עת ובכל שעה ובכל רגע, ועל כן אמר עליו הכתוב 'את האלהים התהלך נח' כלומר רק בטבע העולם בחינת 'אלהים', ורק לפי ערך דורו הרשעים היה צדיק כאשר היתה עבודתו בגדרי הטבע, ולפיכך היתה ההנהגה עמו בדרך הטבע ולא בדרך נס.

שלוש מדרגות בעבודת ה'

כשנתבונן בענין ההליכה אחרי ה' יתברך נמצא שלוש לשונות בפסוקים, בנח נאמר 'את האלהים התהלך נח', באברהם נאמר 'תהלהך לפני', ובבני ישראל נאמר (דברים יג ה) 'אחרי ה' תלכו', ושלוש לשונות אלו רומזים על שלוש מדרגות בעבודת ה'. כמו שכתב **בעוללות אפרים** (מאמר קיח) שיש שלושה מיני עבדים, יש עבד שרבו צריך לשמור עליו מכל משמר שלא יברח ויפרוק את עול עבודתו, ויש עבד שרבו סומך עליו מעט אחר שכבר נוכח לדעת שבקש לפרוק עולו, וכן יש סוג עבד שרבו בטוח וסמוך עליו בשלמות כיון שכתב שטר קנין להחזיק בו וגם נשבע לו העבד שלא יברח ממנו.

והנה, נח היה כמו עבד שאין רבו בטוח בו וצריך לשמרו בכל עת, ולכן נאמר בו 'את האלהים התהלך נח' שהיה מהלך בסמיכות ובשווה אליו, כביכול נצרך להשגיח ולשמור אליו לכל יפרוק עול העבודה ממנו. אך אברהם אבינו אשר כבר נתנסה והכיח נאמנותו לבוראו בטוח בו מעט לב

המשך בעמוד הבא

שבכוחה לצמצם את התאוות, ולהציב גבולות כנגד התגברות המים שלא ישטפוהו, כדוגמת החול המונע מן הגלים להטביע את העולם, וכמו שאמר הנביא (ירמיה ה כב) 'האותי לא תיראו נאם ה' וגו' אשר שמתי חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו', כך יציב גם האדם גבולות וסיגים בפני תאוותיו, שלא ישטפוהו מים הזידונים.

יראת ה' נותנת חיים נצחיים

וככל שיש יראת ה' בקרבו, כך יכול להם לתאוות ולזכות לחיים בזה ובבא, כמו שאמר יוסף הצדיק (בראשית מב יח) 'זאת עשו וחיזו את האלהים אני ירא', כי מידת היראה היא הנותנת לאדם את הכוח להגביל את תאוותיו ולצמצם אותן לבל יחריבו את עולמו. שכן כשאין בליבו יראת ה' סופו להגיע למיתתו וכליון, כמו שאמר אברהם אבינו (בראשית כ יא) 'רק אין יראת אלהים במקום הזה - והרגוני', הן לעולם הבא שיפסיד עולמו בהימשכו אחר הדברים המנוגדים בעצם לעבודת ה', כפי שכתב **בחובות הלבבות** (שער חשבוה"נ פ"ג): 'וכבר אמר אחד מן החכמים, כאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש, כן לא תתחבר בלב המאמין אהבת העולם הזה ואהבת העולם הבא'.

והן בעולם הזה כשאין יראת ה' אזי והרגוני, שטובע ומסתבך בתאוות שאין להם סוף, שכבר אמר החכם מכל האדם (קהלת ו ז) 'וגם הנפש לא תימלא' ואמרו (קה"ר א יג) 'אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו', נמצא, כי אף אם סובר בדעתו שיתן לעצמו מעט ויספיק לו, ידע כי כבר קדמו לו חכמים וצדיקים רבותינו הקדושים ע"ה וקבעו כי לא יתכן בעולם הזה למלאות תאוות, ורק 'יראת ה' תוסיף ימים' (משלי י כז), בהיותו מתגבר על תאוותיו והולך ביראת ה' כל היום, ועל כן נח שהיה מתהלך ביראת ה' הציב גבול להינצל משטף מים רבים שגברו בדורו, וע"ז זכה להינצל ממי המבול, ואף זכה שממנו הושתת העולם מחדש לחיים מחודשים.

אדוניו ונאמר בו 'התהלך לפני', שעדיין צריך שמירה שלא יברח, אם כי אינו נדרש לשמירה הדוקה, רק שיהיה מהלך לפני אדוניו וכך יוכל להשיגה ולראות שאיננו חפץ לברוח ממנו. אולם המדרגה המעולה שאין למעלה ממנה, היא זו שנאמרה בבני ישראל 'אחרי ה' אלקיכם תלכו', כי כבר כרתו ברית לאלוקיהם ונשבעו לו במעמד הר סיני שלא לסור מעבודתו לעולם, ואין האדון צריך לבחון אותם בכל עת, והוא מניח להם לילך מאחריו כי אינו צריך לבדוקם ובטוח הוא בהם שמחזיקים תמיד בעבודתו.

את האלקים התהלך - יראת

שמים יסוד להצלה מהבלי העולם

התאוות מבקשים להטביע האדם ורק ביראת ה' יכול להם

אֵת הָאֱלֹקִים הִתְהַלֵּךְ נַח (ו ט). תירגמו אונקלוס: 'בדחלתא דה' הליך נח'. בדבריה באה תורה ללמדנו לקח כיצד הצליח נח להתגבר על סומאת הדור בו היה שרוי, וכדכתיב (פסוק יב-יג) 'תשחת הארץ לפני האלקים ותמלא הארץ חמס. וירא אלקים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ'.

הנה ידוע כי מיסודות עבודת ה' ותכליתו בעולמו שיתגבר האדם על תאוות ליבו ויטה אותם לדרך התורה. ומקור התאוות באדם ביסוד המים שבקרבו, והתאוות הנמשכות מיסוד המים מתגברים על האדם, ככלי הים המבקשים להציף את העולם במים, וכל הנמשך אחרי תאוותיו טובע בהם ומאבד חיותו, כמו שאירע לדור המבול שנמשכו כליל אחרי תאוותיהם, ואף המים התגברו עליהם והחריבו את העולם, וכל מימות שבעולם שינו טבעם, הן מי הגשמים והן מי התהום, הציפו כולם את העולם והחריבוהו. מנגד הרוצה להתגבר על מבול העולם יש לו להתחזק ביראת ה'

י"א לאור ע"י מבין אור לוישים
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לנעוץ ללא אישור
 מפורש בכתב ממבין אור לוישים
 מיוצב ונשמר: שוקי קנר

רוח הבריות נוחה

לו. בתקיפותם הרבה הצליחו האחים להגיע למעמד איתן בקהילה היהודית המקומית והיו למעין ראשי הקהל, עד שעל פיהם ישק כל דבר.

ויהי היום ושני האחים נקלעו לבעיה פיננסית קשה: הפריץ ראדזוויל הזמין את האחים לארמונו הגדול שבעיר סלונים וביקש מהם הלוואה ענקית של עשרת אלפים מטבעות זהב. הפריץ שידע היטב כי את עושרם הגדול עושים האחים על ידי שהם חוכרים ממנו את רכושו בעיר סלוצק הרשה לעצמו לבקש מהאחים בקשה כזאת שאחרים לא היו מעזים להעלות על דעתם. הפריץ התנצל בפניהם כי הוא זקוק לכסף לתקופה קצרה כדי לקנות בו יערות ענקיים שהוצעו לו, ובהקדם האפשרי בכוונתו להשיב להם את כספם חזרה.

האפשרות לסרב לפריץ לא הייתה מונחת על שולחן הדיונים. הפריץ היה רגיל שהכל מקיימים את כל היוצא מפיו, ודבר אחד מדבריו לא ישוב ריקם. על אחת כמה וכמה, אחים אלו שכל מקור עושרם ממנו, ואם יעזו להמרות את מוצא פיו ולסרב לבקשתו יכולים הם למצוא את עצמם מנושלים מכל עסק החכירה. לא נותרה לאחים ברירה אלא להנהן לפריץ בראשם ולומר לו כי עוד היום הם יביאו לו את צרור הכסף במלואו.

וכך היה. האחים הביאו לפריץ את הכסף. הפריץ מצידו לא הציע כל ערבות על

היו אלה שני האחים, ר' שמואל ור' גדליה, שהיו החוכרים הראשיים של העיר סלוצק שבליטא. אחים אלו היו חוכרים מהפריץ ראדזוויל את כל רכושו שבעיר, והם היו מחכירים את הנכסים ל'חוכרי משנה', יהודים מקומיים שמזה מצאו את פרנסתם. זה חכר מהם את האכסניה המקומית, ומשנהו את בית המרזח. האחד חכר את זכות הדיג באגם הגדול ורעהו חכר את השדות המוריקים הסמוכים לעיר, וכן הלאה. הפער העצום בין סכום החכירה הכוללת של האחים מהפריץ, לבין הסכומים אותם גבו מחוכרי המשנה הפך את האחים לעשירים מופלגים ביותר.

עשירות גדולה זו הביאה את שני האחים להתנהגות קלוקלת ביותר. בגאוותם ובגסות רוחם התנהגו בעריצות גדולה כלפי החוכרים שלהם ולא הסכימו לוותר אפילו על קוצו של יוד. המשא ומתן עמם התנהל בקשיחות רבה, כשהאחים עומדים על שלהם בתקיפות רבה, 'הרגים על פחות משווה פרוטה' מבלי לחוס ולרחם על האומללים. כל נסיון לדבר אל ליבם שיואילו להפחית מכסף החכירה או להאריך את מועד הפרעון נענה באטימות מוחלטת ובחוסר התחשבות.

למותר לציין שאחים אלו לא היו אהובים על הבריות ובמיוחד לא על אלו שנאלצו לסחור עימם, אלא שאיש לא העז לומר בקול את אשר על ליבו, מחשש פן ירעו

הם להתגורר דווקא בסלוצק ולקיים קשרי מסחר דווקא עימו?! הנה הארץ רחבת ידיים לפנינו ויכולים אנו לעשות עסקים שכאלה אף עם מושלים אחרים מבלי לחשוש שיבואו ליטול ממנו הלוואות ולנשלנו מכל נכסינו.

בחשאיית רבה יצאו שני האחים ונסעו לעיר ברעסלויא, שהייתה באותם הימים תחת שלטונו של פרידריך השני מלך פרוסיה. לכל מכריהם סיפרו האחים כי הם נוסעים לעיירת נופש ומרפא רחוקה, אולם לאמיתו של דבר השימו את פעמיהם לפגישה סודית עם המלך פרידריך.

שני האחים, ששמם כעשירים מופלגים היה מהלך לפניהם בכל המדינות, נודעו ונתפרסמו גם בחצרות ארמון המלוכה בפרוסיה, ותיכף התקבלו לפגישה עם המלך שהופתע לקבל מהם הצעה עסקית ייחודית: מבקשים הם לעזוב את סלוצק מקום מגוריהם עד עתה ולעבור לפרוסיה תמורת חכירת נכסי המלך בדומה למה שעשו בסלוצק. במשך שעה ארוכה הסבירו האחים למלך המופתע כיצד הם יכולים למנף לו את רכושו הרב ולהביא לו רווחים כספיים שמעולם לא ראה.

תמורת רשיון החכירה, המשיכו האחים ואמרו למלך, נכונים אנו לשלם סכום אגדי של עשרת אלפים מטבעות זהב. אמנם אין מדובר כאן בכסף מזומן אלא במתן זכות הגבייה של הלוואה שנתנו לפריץ ראדזוויל. המלך הנהן בראשו כאומר: מה לי כסף מזומן ומה לי גביית הלוואה, והרי הפריץ לא יוכל לסרב לשלם לי את הלוואה, ומיד

ההלוואה, ואף לא נקב בזמן מסוים בו א ישיב את הלוואה. הפריץ לקח את הכסף כשעיניו נוצצות בשמחה, ופטר את האחים באמירה סתמית כי לא יארך היום בו הם יקבלו זאת בחזרה.

חלף זמן רב ממועד הלוואה והפריץ לא טרח להזכיר אודותיה מאומה. הם כבר הזדמנו מספר פעמים לארמונו של הפריץ, שוחחו עימו על דא ועל הא בתקווה שיראה 'סימן חיים' מאותה הלוואה ענקית; אפילו שאלו והתעניינו אודות אותם יערות שרכש כשרמז עבה היה בכך על הלוואה שאפשרה את הקנייה, אלא שהפריץ השים את עצמו כאילו אינו יודע על הלוואה ולא כלום.

האחים נכנסו במבוכה כפולה ומכופלת: מלבד ההפסד הצפוי להם על עצם הסכום הענק שאין הם יכולים לתבעו ולגבותו מהפריץ, סכום כזה שאפילו לעשירים מופלגים שכמותם היה זה בבחינת 'חתיכה הראויה להתכבד', עלה בראשם החשש שמא הפריץ יראה כי טוב ויחליט לחזור על התעלול שוב ושוב ונמצאים הם נקיים מכל נכסיהם. וכי מה הם יכולים לענות לפריץ אם מדי שנה הוא יבקש מהם הלוואה שכזאת שהיא 'חד סטרית' וחסרת תאריך פרעון?! הרי האפשרות לסרב לבקשת הפריץ אינה קיימת, וכך גם לא האפשרות לתבוע אותו לשלם. לא ירחק איפוא היום שהם ימצאו עצמם כמצולה שאין בה דגים.

כיון שלא הצליחו האחים למצוא פתרון לצרה צרורה זו עלה בדעתם רעיון נועז: וכי עבדים הם לפריץ ראדזוויל שחייבים

כשהגיעו לעיר סלונים הלכו השלשה לאכסניה מקומית, שם ביקשו להתארגן ולהתכונן לקראת פגישתם הצפויה עם הפריץ. לאחר שעה קלה ביקשו האחים לצאת אל הארמון, אלא שלהפתעתם הפקיד שהיה עימם נבלע כאילו בלעה אותו האדמה.

בלית ברירה, כדי שלא להפסיד את הזמן שנקבע להם עבור הביקור, יצאו האחים אל עבר הארמון. כבקיאים ורגילים בשבילי הארמון הלכו האחים במהירות אל חדר עבודתו של הפריץ. הדלת הייתה פתוחה, ולחרדתם הרבה הם רואים את הפקיד עומד ולוחש באזני הפריץ, כשהפריץ נראה כמשתומם ולא מאמין לשמע אוזניו.

אחד האחים, ר' שמואל, לא הצליח לשלוט בעצמו והוא ניגש במהירות אל הפקיד והנחית בפרצופו סטירת לחי מצלצלת. באותו רגע קפצו הפקיד והפריץ וראו מולם את שני האחים מזועזעים ממראה עיניהם.

הראשון שהתעשת היה הפריץ ראדזוויל בעצמו, והוא אמר לר' שמואל: דע לך שעל כך שהכית את הפקיד לנוכח עיני, הגם שאין זו מידת דרך ארץ להתנהג כך בתוך ארמוני, אסלח לך, מפני שאני בטוח ברוב אהבתי אליך, עד כדי כך שאפילו אם היית מכה את בני יחידי בפניי עדיין הייתי מוחל לך. אולם על דבריו של הפקיד ארצה לקבל תשובה תיכף ומיד: האמנם נכון הדבר שאתם קושרים קשר נגדי עם המלך פרידריך ומנסים אתם להבריא את רכושכם אל מדינתו?

שני האחים עמדו המומים כמי שמתם מוטל לפניהם ולא ידעו מה להשיב לפריץ.

אמר לאחים: הנני מוכן ומזומן לעיסקא זו. הנה ארצי לפניכם, בטוב בעיניכם שבו.

כיון שניתנה להם הרשות, החלו האחים מכלכלים את צעדיהם בחכמה ובתבונה לבל יוודע שמץ של דבר לפריץ ראדזוויל. הם החלו להפוך את רכושם הרב לכסף נזיל, את כל הנכסי דלא נידיי שלהם, הקרקעות והבתים, מכרו תמורת מטבעות זהב, יהלומים ומרגליות, ואת כל רכושם הכניסו בתוך חביות עץ גדולות וסתמיות שלא הסגירו את אשר בתוכם.

אדם אחד ויחיד ידע את סודם של האחים. היה זה הפקיד שכבר שנים רבות עובד היה במשרדם של האחים, ובו בטחו האחים באמונה עיוורת. הוא זה שהופקד על ידם לטפל בעניין מכירת הנכסים, והוא כשותף הסוד היחיד מילא את החביות ברכוש הרב.

לאחר שהצליחו האחים למלא שלש חביות בהון אגדי ובלתי נתפס הגיע הזמן להעביר אותם לעיר ברעסלווא, שם הם עתידים להתיישב מחדש. גם פעולה זו הייתה עליה להיעשות בסוד מוחלט, הן כדי שהפריץ ראדזוויל לא יידע מכך והן כדי ששודדי דרכים לא יחמדו את ממונם. אם איש לא יידע מזה, הרי שהחביות נראים כאילו הם מלאים ביין או בשיכר.

את הדרך לברעסלווא, היו צריכים האחים יחד עם הפקיד לעשות דרך העיר סלונים, מקום מושבו של הפריץ ראדזוויל. וכדי שלא יחשוד נמנו וגמרו שהם ילכו לבקר אותו בארמונו.

שלימים נעשה רבה של העיר ברעסלויא, ואמרו עליו שהוא עשיר מופלג מכל אותו רכוש שהצליח להבריא קודם שעות הבוקר בו הגיע המושל עם קבוצת שוטרים והחרימה את הבית כולו כפקודתו של הפריץ.

מרת טובה'לה, שבעבר אירחה את רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב זיע"א בביתה, בביקורו הנודע בסלוצק, שלחה שליח מיוחד אל רבינו הבעש"ט שיזכיר לפניו את בעלה ואת כל המשפחה לטובה ולברכה ויבקש רחמים מעמו שיתפלל שיינצלו מידו האכזרית של הפריץ תאב הנקמה.

את אשר לא ידעה מרת טובה'לה הוא שכפי שהיא שלחה שליח אל הבעש"ט, תושבי העיר סלוצק, חוכרי המשנה של שני האחים, שלחו גם הם שליח אל רבינו הבעש"ט בבקשה שלא יעזור ולא יתפלל עליהם כלום, וזאת מפני הצרות הרבות שהיו שני האחים עושים לחוכרים מזה שנים.

שני השליחים עשו את מלאכתם נאמנה. השליח של מרת טובה'לה ביקש מהבעש"ט עבור ישועתם של שני האחים, ואילו השליח של תושבי סלוצק ביקש מהבעש"ט שבני העיר ינצלו מידם התקיפה של שני האחים.

נענה הבעש"ט ואמר: ביקשתי וחיפשתי דרך לפעול במרומים עבור שני האחים ולהציל אותם מהפריץ הרשע, אולם כיון שיש מבני ישראל שסבלו מרורים משני האחים והם מבקשים שלא לעזור להם - הרי שאין אני יכול לפעול להם ישועה.

כשחזר השליח וסיפר למרת טובה'לה את אשר אירע, נזכרה מרת טובה'לה בבהלה

שתיקתם של שני האחים הייתה עבור הפריץ כהודאה שאכן צדקו ונאמנו דברי הפריץ והוא מיהר לשלוח פלוגת חיילים לאכסנייתם של האחים. לאחר זמן קצר חזרו החיילים עם שלש החביות בידיהם, והאחים הושלכו למאסר.

הפריץ לא איחר רגע ושלח מברק דחוף למושל המקומי בסלוצק וציווה עליו להחרים את ביתם של שני האחים ולחלט את כל רכושם. אלא שהמושל שקיבל את המברק היה נבוך מאוד: חושש היה שמא זו גחמה קפריזית של הפריץ אותה כתב בשעת כעסו, ואם אכן יעשה זאת, שמא למחר יתפייסו האחים עם הפריץ וכשישובו לסלוצק יהפכו לשונאים מובהקים שלו. כיון שכך עשה המושל את עצמו כשיכור מוחלט, והשליחים נטלו ממנו את המברק והבטיחו לו כי יחזרו למחרת, כשהמושל יתפכח מיינו הכבד.

באישון לילה, כשהמושל היה בטוח שאיש אינו רואה אותו, הוא התגנב מביתו והלך חרש אל בית של ר' שמואל, דפק בחלון הבית עד שפתחו לו. לאחר שזיהה את עצמו כמושל העיר, לחש לאשתו של ר' שמואל, מרת טובה'לה, את הסוד הנורא על המברק שקיבל מהפריץ, וייעץ לה שבמשך השעות הקרובות תפנה מביתה את כל הכסף והזהב שברשותה ככל שתוכל אל מקום מסתור בטוח, שכן בשעות הבוקר הוא יקבל שוב את המברק והוא יהיה אנוס לעשות כאותה הוראה שקיבל.

מרת טובה'לה אשתו של ר' שמואל לא בזבה רגע. היא הזעיקה את חתנה והוא החביא כמות עצומה של תכשיטים, הוא זה

הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו, וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח המקום נוחה הימנו'. ובזה יתפרש דברי הכתוב: 'אלה תולדות נח', כלומר, אם רצית לדעת את תולדותיו של אדם שהם מעשים טובים ומבקש הנך לעמוד על טיבו לדעת אם רוח המקום נוחה הימנו. תשובה לדבר: אם הוא 'נח איש צדיק תמים היה בדורותיו', והיינו שרוח הבריות נוחה הימנו, דע בבירור שגם 'את האלהים התהלך נח', ואכן רוח המקום נוחה הימנו.

וכיוצא בזה פירשו עוד רבים מגדולי הדורות. בהם מרן החתם סופר זיע"א שכתב: 'אלה תולדות נח נח', רמז למה שאמרו חז"ל 'כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו' וכן בהיפוך, נמצא הנח לבריות יולד מזה שיהיה נח לשמים, נמצא 'אלה תולדות נח' התולדות של נח הוא 'נח' השני כנ"ל וק"ל.

וכן הגיד הרה"ק רבי אברהם חיים מזלאטשוב זיע"א בספרו 'אורח לחיים': להבין הכפל 'נח נח', ונראה דאמרו חז"ל 'כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה', וכו', ונמצא צריך האדם להיות נוח למעלה ונוח למטה, וזהו 'אלה תולדות נח נח', רוצה לומר, המעשים טובים של נח, רוצה לומר, שיהא נוח לעילא ונוח לתתא (בראשית רבה ל ה). ומפרש הכתוב ואמר 'איש צדיק תמים היה בדורותיו', רוצה לומר, שהיה צדיק תמים בדור שלו והיה נח לתתא, 'את האלהים התהלך נח', שהיה נח גם כן לעילא, כי כשרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו.

גדולה את אשר אירע בביתם לפני עשרים ושנים שנה. היה זה כשהבעש"ט התארח בביתם, והיא הרהיבה עוז בנפשה ושאלה: עד מתי יאריכו ימי המזל שלהם והם יהיו עשירים? תחילה סירב הבעש"ט לענות על שאלה זו, אך לאחר שחזרה והפצירה בו מאוד, אמר לה הבעש"ט כי עוד נכוננו להם עשרים ושנים שנות עשירות, וסופם שיפלו ממדרגתם על ידי אחד מעבדיהם.

קעת נוכחה מרת טובה'לה לדעת את רוח קדשו של רבינו, ועוד זאת למדה ולקחה מוסר: אילו היה רוח הבריות נוחה מהם, הרי שגם רוח המקום הייתה נוחה מהם והבעש"ט היה יכול להמתיק להם את גזר דינם ולהמשיך להם ישועה והצלה. אולם מחמת שרוח הבריות לא הייתה נוחה מהם, מחמת התנהגותם רבת השנים, גם רוח המקום לא הייתה נוחה מהם והם נידונו לרדת מנכסיהם רח"ל.

על הפסוק הפותח את פרשת השבוע (בראשית ו ט): '**אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תְּמִים הָיָה בְּדוֹרֵתָיו אֵת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ נֹחַ**' מדקדק רבינו האביר יעקב זיע"א בספרו 'פתוחי חותם': מה הוא זה שכפל הכתוב ושילש את תיבת 'נח' בפסוק זה, הלא היה די לומר פעם אחת שבנח אנו עוסקים, והוא היה איש צדיק והתהלך את האלוקים.

ובדרך רמז, בא רבינו לתרץ ולפרש, שהכתוב בא להודיענו את דברי רבי חנינא בן דוסא במסכת אבות (פ"ג מ"י): 'כל שרוח

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
 ארמונד שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחיו
 להצלחה רבה ומזלנה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת מאיר ודורה ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של הרה"ק רבי ישראל מרז'ין

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
 והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים וזכותם אנו חיים וקיימים
 - מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך